

Svensk ekonomi

står pall

Unionen om konjunkturen maj 2022

Innehållsförteckning

Chefsekonomen har ordet.....	2
Sverige står pall i en orolig omvärld.....	4
Fördjupning: Svensk ekonomi klarar utmaningarna bättre än andra.....	8
Unionens Branschbarometer.....	10
Högt inflationstryck men vändning är i sikte.....	16
Arbetsmarknad.....	19
Prognossammanställning.....	24

Rapporten har gjorts av Tobias Brännemo, Katarina Lundahl, Tobias Lundquist och Jon Tillegård vid Unionens enhet för avtal och politik. Sista korrigeringsdatum var 16 maj.

Vid frågor kontakta gärna respektive kapitelansvarig:

Tobias Brännemo	(08-504 152 85)	Prognos och scenario, Arbetsmarknad
Katarina Lundahl	(08-504 162 38)	Chefsekonomen har ordet
Tobias Lundquist	(08-504 150 38)	Inflation, Fördjupning
Jon Tillegård	(08-504 152 97)	Branschbarometern

Chefsekonomen har ordet

Rekordstarka framtidsförväntningar hos företagen

Just nu är det många dystra rubriker. Det pågår ett krig i Europa och vi har inflation på nivåer vi inte sett på decennier. Hur ser då företagen på framtiden? Det vet våra förtroendevalda, som sitter med i styrelserummen och har bra koll på verksamheten. Och enligt dem är konjunkturutsikterna ur företagets perspektiv faktiskt rekordstarka det kommande halvåret. Det gäller särskilt i tjänstesektorn, men även inom industrin är det positiva tongångar. Det visar vår undersökning Branschbarometern, som redovisas i den här rapporten.

Så hur kan stämningsslaget vara så positivt i dessa tider? I grunden handlar det om en god efterfrågan på näringslivets produkter. Släppta restriktioner banar vägen för ett starkt kommande halvår i delar av tjänstesektorn. Många industriföretag ligger rätt i tiden. I alla delbranscher, både inom industrin och tjänstesektorn, tror klubbarna på ökad orderingång framöver.

De stigande priserna är självfallet ett gissel, men klubbarna bedömer ändå att företagets vinster kommer att öka. Sammantaget gör det här att företagen också har rekordstarka anställningsplaner. Klubbarna ser framför sig den största sysselsättningsökningen, både för arbetare och tjänstemän, som uppmätts i undersökningen under de senaste tio åren. Det visar på framtidstro.

Konjunkturen kommer bli bättre än vad många tror

Hur kommer då svensk ekonomi i stort utvecklas framåt? Flera bedömare har på senare tid skruvat ner sina prognoser. Vi tror fortsatt på en relativt god utveckling, även om tillväxttakten mattas av något nästa år. Jag ser framför allt fyra skäl till denna lite mer positiva bild:

- Svensk arbetsmarknad går urstart och företagen fortsätter anställa. Det talar för fortsatt ökande sysselsättning och relativt låg arbetslöshet framåt.
- Hushållen konsumerar. Inflation och räntor pressar hushållens ekonomi, särskilt i höst och i början på nästa år. Men en stark arbetsmarknad ger fler i arbete och självsäkrare hushåll. Dessutom har hushållen stora buffertar efter att ha sparat under pandemin. Sammantaget ger det utrymme att hålla upp konsumtionen.
- Näringslivet fortsätter gå bra. Tjänstesektorn gynnas av att vi kommit ut ur pandemin. Dessutom går industrin förvåningsvärt bra givet den oroliga omvärlden. Företagens framtidstro driver också på fortsatt investeringsuppgång både i år och nästa år.
- Lägre inflation 2023. Inflationen förblir hög fram in i hösten men börjar sjunka runt årsskiftet. När nedgången i inflationstakten väl tar fart kommer den att gå ner snabbt.

Fyra skäl till att Sverige klarar dagens utmaningar

Den framtida utvecklingen är dock ovanligt osäker. I denna rapport tittar vi närmare på hur Sverige jämfört med andra länder klarar av de utmaningar som skapas av krig, inflation och svagare global konjunktur. Vi tror att Sverige, vårt näringsliv

och vår ekonomi, kommer att stå pall bättre än många andra oavsett exakt hur de globala händelserna spelar ut. Det finns ett antal skäl till det:

- Sverige har ett gynnsamt utgångsläge. Vi klarade coronakrisen bättre än de flesta andra länder och svenska företag har tagit globala marknadsandelar. Vi har också färre hushåll med svag ekonomi jämfört med länder med större inkomstspredning. Dessutom finns gott om statsfinansiella muskler att stötta hushållen vid behov.
- Sverige är mindre beroende av rysk energi och ryska insatssvaror än till exempel konkurrentlandet Tyskland. Vårt beroende har minskat snabbt de senaste åren på ett sätt som inte alls skett i en del andra europeiska länder. Det ger oss mindre press uppåt på elpriserna, till nytta för hushåll och företag.
- Svensk industri går oväntat bra. Vi bedömer att svensk export kommer fortsätta ta marknadsandelar. Vi exporterar mycket investeringsvaror och efterfrågan gynnas av uppdämda behov och klimatomställning. Delar av industrin gynnas av rådande läge, exempelvis stålindustrin och skogs- och träindustrin.
- Sverige har en stabil lönebildning med lägre risk för pris- och lönespiral än många andra länder. Vår lönebildningsmodell är förankrad i inflationsmålet, vilket lägger grunden för en stabil löneutveckling i oroliga tider. Riksbanken har också tydligt visat att de håller fokus på inflationsmålet. Det ger förutsättningar för en snabb nedgång i inflationen.

Självfallet finns det också svagheter. Vi är en liten, öppen ekonomi som är beroende av omvärlden. Svenska hushåll har hög skuldsättning och därmed stor räntekänslighet, vilket påverkar konsumtionsutrymmet vid stigande räntor. Men sammantaget talar mycket ändå för att svensk ekonomi kommer kunna rida ut dessa oroliga tider bättre än många andra ekonomier. Det ger oss en konkurrensfördel och gör att fler välbetalda jobb relativt sett hamnar hos oss.

Politikerna måste göra sin del

För att det ska ske måste politikerna ge näringslivet rätt förutsättningar, särskilt på två områden. Företagen formligen skriker efter rätt kompetens, och utan den är det svårt att expandera. Här behövs mer fokus på att ställa om den högre utbildningen till att fokusera på hela arbetslivet. Det kommer snart finnas betydligt bättre ekonomiska förutsättningar att plugga mitt i livet – men det måste finnas fler utbildningar som ger både individen och företagen ett lyft. En annan viktig fråga är energiförsörjningen. Vi har haft en stor fördel av jämförelsevis stabil el till låga priser. Givet den planerade och delvis redan startade industriexpansionen i norr är det extremt viktigt att vi behåller den fördelen, och då krävs större politiskt fokus på det än idag.

Viktigt att Riksbanken är lyhörd

Riksbankens agerande är en viktig faktor för hur det kommer gå framåt. Vi argumenterar i den här rapporten för att inflat-

ionen kommer att fortsätta stiga ytterligare ett tag och att års-genomsnittet för 2022 blir högt. Men från och med slutet av 2022 eller början av 2023 tror vi att inflationstakten sjunker snabbt. Så har det historiskt oftast sett ut efter höga inflationstoppar; fallet blir påfallande kraftigt. Det hänger ihop med att högre priser dämpar efterfrågan, att inflationen har svårare att stiga när priserna gått upp en tid och att oljepriserna väntas falla tillbaka.

Det här gör att Riksbanken framåt måste balansera mellan att signalera fokus på inflationsmålet och samtidigt hålla koll förändrad inflationsutveckling. Unionen tycker att det var rätt av Riksbanken att höja räntan vid mötet i april, men det är lika viktigt att de framåt är lyhörda och snabbt anpassar sitt agerande efter omvärlden. Då tror jag det kommer gå att balansera förtroende för inflationsmålet med en god ekonomisk utveckling framåt.

Katarina Lundahl
Chefsekonom Unionen

Sverige står pall i en orolig omvärld

Världsekonomin har utsatts för flera stora prövningar de senaste åren. Först pandemin med stora nedstängningar och restriktioner som följd. Sedan flaskhalsar i form av komponentbrist och störningar i de globala fraktsystemen. Inflationen har stigit och får extra fart av Rysslands invasion av Ukraina. Centralbanker runt om i världen börjar nu höja räntorna för att få bukt med den stigande inflationen, vilket förändrar förutsättningarna för den ekonomiska utvecklingen framöver.

I vår prognos utgår vi ifrån att kriget i Ukraina inte eskaleras från nuvarande nivå, men att sanktionerna mot Ryssland ligger kvar under hela prognosperioden. Nedstängningar i Kina bidrar till att problemen med komponentbrister kvarstår de kommande månaderna men börjar lätta mot slutet av året.

Trots dessa påfrestningar har ekonomin visat en imponerande motståndskraft de senaste åren. Det gäller i världen i stort men framförallt i Sverige, som haft en mer gynnsam utveckling än många konkurrentländer både innan och under pandemin. När världskonjunkturen nu mattas av bedömer vi att det finns goda förutsättningar för att Sverige ska komma väl ut jämfört med andra länder även denna gång (vilket redogörs närmare för i en fördjupning senare i rapporten).

Starkt efterfrågeläge i näringslivet

Det mesta pekar också på att det fortfarande är mycket gott gry i det svenska näringslivet. Det visar sig inte minst i Unionens Branschbarometer (vars resultat presenteras närmare i eget avsnitt nedan) i vilken klubbarnas förväntningar om utvecklingen för näringslivet det kommande halvåret är starkare än någonsin. Redan i höstas nådde indexet en rekordnivå men det har nu alltså stärkts ytterligare. En del av det kan säkert förklaras med att de höga förväntningarna på det då kommande halvåret inte realiserades i vissa delar av ekonomin, som blev påverkade av spridningen av omikronvarianten och de restriktioner som infördes för att begränsa den, och istället väntas realiseras framöver.

Jämfört med undersökningen i höstas ses också ett skifte i att förväntningarna nu är starkare i tjänstesektorn än i industrin, där den senare tyngs av ett rejält nedjusterat stämningsläge i fordonsindustrin. Några större negativa effekter av kriget och sanktionerna i form av minskad efterfrågan eller minskad sysselsättning ser dock inte klubbarna framför sig det kommande halvåret.

Den positiva bilden känns igen även från Konjunkturinstitutets liknande mätningar hos företagen, där stämningsläget i alla delar av näringslivet är bättre än normalt. Det har också märkts tydligt i de rapporter för årets första kvartal som börsbolagen har presenterat under våren. Flera storbolag inom industrin kommenterade det nuvarande affärsläget med att de varit lyckosamma i att hitta strategier att hålla nere orderingången för att bättre matcha möjligheten att producera. Det är ett tydligt tecken på att det inte är efterfrågan som är problemet just nu. I Branschbarometern är det också endast 12 procent av klubbarna som i nuläget ser bristande efterfrågan – svensk eller utländsk – som ett av de främsta hindren för expansion. Det gör det till hinder nummer sju i storleksordning, och är på en nivå

som ligger avsevärt lägre än situationen hösten 2019 – alltså ett halvår innan pandemin.

Utmaningarna hittas istället på utbudssidan, där många företag inom industrin fortfarande brottas med svårigheter att få tag i komponenter i tillräcklig omfattning för att kunna tillgodose efterfrågan samt snabbt stigande inköpspriser.

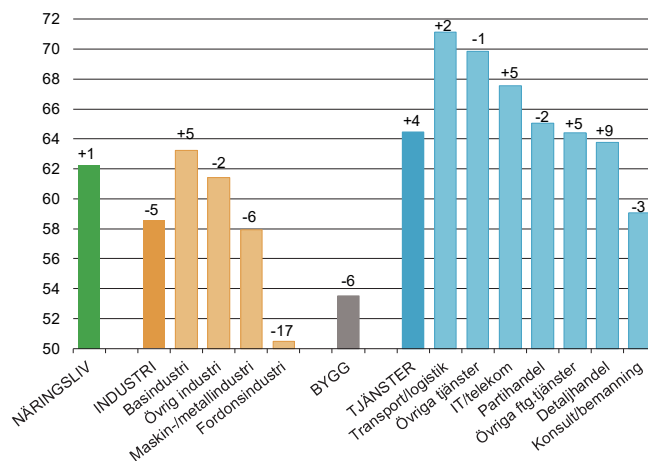
Drygt hälften av industriklubbarna i Branschbarometern tar upp ”brister i leverantörsledet” som ett av de främsta hindren just nu. I stort sett alla av dem anger att det handlar om brist på komponenter/material, medan 31 procent svarar att det även gäller bristande fraktkapacitet. Trots dessa problem har industriproduktionen ändå hållits uppe väl men hade alltså i delar av industrin, med fordonsindustrin som det tydligaste exemplet, kunnat vara ännu högre givet efterfrågeläget.

En konjunkturindikator som avviker från övriga är inköpschefsindex, som visar att stämningsläget inom industrin har försämrats relativt kraftigt under det senaste året. Möjligen är just inköparna inom industrin särskilt påverkade av stigande inköpspriser och störningar i leveranskedjorna, vilket gör dem mer pessimistiska än vad som egentligen är befogat. I inköpschefsindex för tjänstesektorn syns inte motsvarande nedgång, och den är också mer samstämmig med övriga indikatorer som alla visar ett starkt läge.

Olika delar av tjänstesektorn har haft mycket varierande utveckling de senaste två åren. IT-branschen drabbades inte nämnvärt ens i pandemins inledning och har sedan kunnat dra nytta av den snabba återhämtningen i det övriga näringslivet. Även andra företagsnära tjänstebranscher har haft en gynnsam utveckling, exempelvis har den ökade kompetensbristen drivit på efterfrågan på många konsulttjänster.

Andra mer kontaktnära tjänstebranscher har haft en klart mer besvärlig tid och tvingats finna sig i att förutsättningarna att bedriva verksamhet har ändrats fram och tillbaka ett flertal gånger under pandemin. En förhoppningsvis sista smäll kom i vintras när omikronvarianten både gav upphov till strikta restriktioner och orsakade att många människor behövde befinna sig hemma i karantän i samband med pågående infektion i hushållet.

Diagram 1 Förväntansläget i Unionens Branschbarometer uppdelat på sektorer och branscher, index med 50=neutralvärde, siffrorna anger förändring i indexenheten sedan undersökningen i höstas

Källa: Unionens Branschbarometer

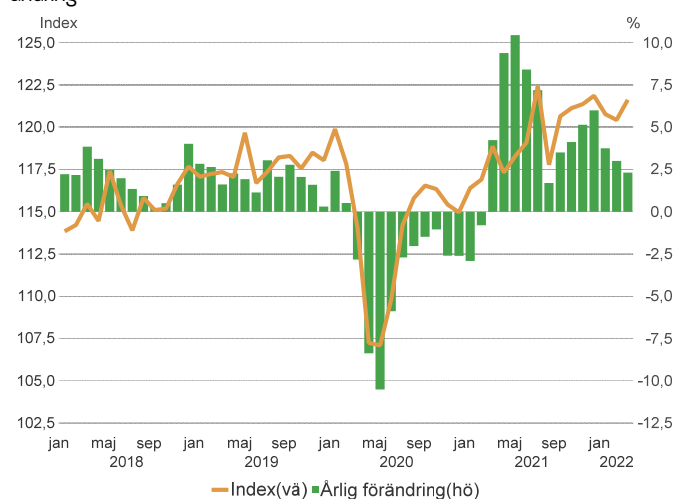
När de sista kvarvarande restriktionerna är släppta är förutsättningarna bättre än på länge för tillväxt i till exempel besöks-, transport- och underhållningsbranscherna. Men resultaten från Branschbarometern visar också att det starka stämningsläget är brett förankrat i hela tjänstesektorn.

Fortsatt tillväxt men viss avmattning

BNP-indikatorn från SCB, som syftar till att ge en bild av BNP-utvecklingen på månadsbasis, har trendmässigt ökat sedan sommaren 2020 men med relativt kraftiga variationer mellan enskilda månader. I januari och februari i år backade indikatorn något, sannolikt påverkat av den snabba spridningen av omikronvarianten med efterföljande restriktioner och höga sjukskrivnings-/frånvarotal. I mars ökade indikatorn igen. Totalt sett tyder indikatorn på att BNP under det första kvartalet ökade med 3 procent jämfört med första kvartalet 2021.

Givet företagens starka framtidsutsikter och lättade restriktioner bedömer vi att den ekonomiska aktiviteten kommer fortsätta att öka de kommande månaderna innan den dämpas mot slutet av året. Detta trots stigande räntor och att kriget i Ukraina och nedstängningarna i Kina lett till svårigheter i form av stigande insatsvarupriser och störningar i underleveranser. BNP-indikatorns utveckling i årstakt kommer bli svängig kommande halvåret, som en spegling av de stora variationerna i indikatorn mellan de olika jämförelsemånaderna under 2021 (förra året svag i april och augusti men väldigt stark i juli).

Diagram 2 BNP-indikatorn, index 2011=100 respektive årlig procentuell förändring

Källa: Macrobond och SCB

Inflationen har stigit snabbt och mycket sedan i höstas, och Riksbanken har börjat höja styrräntan med ambitionen att föra tillbaka inflationen mot inflationsmålet på 2 procent. Vi utgår från att Riksbanken kommer höja styrräntan med 0,25 procent vid var och ett av de tre återstående penningpolitiska mötena i år, att inflationen fortsätter att stiga till i höst för att sedan falla tillbaka snabbt under 2023. Eftersom inflationen börjar falla tillbaka kommer Riksbanken kunna avsluta räntehöjningscykeln under första delen av 2023. De stigande räntorna tillsammans med den höga inflationen dämpar den ekonomiska aktiviteten mot slutet av 2022 och in i 2023. När inflationen faller tillbaka under nästa år stärks dock åter stämningsläget hos både företag och hushåll. Under andra halvan av 2023 kan läget

därmed ljusna och effekterna på svensk ekonomi av den nuvarande turbulensen totalt sett bli relativt begränsade. Vi bedömer att BNP-tillväxten blir drygt 3 procent i år och drygt 2 procent nästa år.

Tabell 1 Unionens prognos – försörjningsbalansen, jämförelser föregående år, procent

	2021	2022	2023
BNP	4,8	3,2	2,1
BNP, kalenderkorregerat	4,7	3,3	2,3
Hushållens konsumtion	5,8	3,0	1,5
Offentlig konsumtion	2,8	2,0	1,6
Fasta bruttoinvesteringar	6,1	4,0	2,2
Lagerinvesteringar	0,4	0,1	0,0
Export	7,5	5,0	3,5
Import	9,4	5,0	2,9

Källa: SCB och egna bedömningar

Konsumtionen ökar trots inflation

Konsumentförtroendet så som det mäts i Konjunkturinstitutets mätningar har sjunkit snabbt och kraftigt sedan i höstas i takt med stigande el- och drivmedelspriser. Synen på den svenska och, framförallt, den egna ekonomin har sjunkit till nivåer som tidigare bara setts vid stora ekonomiska kriser. Utvecklingen av den faktiska konsumtionen brukar dock inte alls bli lika dramatisk. Det gäller även nu. Trots den dystra synen det senaste halvåret har konsumtionsvolymerna hållits uppe väl under inledningen av året.

Svenska konsumenter drabbas av de snabbt stigande priserna, men gör det från ett utgångsläge där den ekonomiska ställningen totalt sett är god. Pandemin innebar ett tillfälligt nedskifte i konsumtionen och sparandet ökade istället. Det innebär att många nu har en buffert att ta av. Hushåll som drabbats av höga elpriser har delvis fått kompensation från Riksdagen för detta och åtgärder har även vidtagits för att dämpa effekten av de höga drivmedelspriserna.

Det totala konsumtionsutrymmet i ekonomin påverkas också av hur storleken på befolkningen och läget på arbetsmarknaden utvecklas. Under 2022 bedömer vi att det genomsnittliga antalet sysselsatta blir cirka 120 000 fler än året innan, vilket ökar det totala konsumtionsutrymmet.

Reallönerna har ökat med mer än 50 procent de senaste dryga 20 åren. Under 2022 kommer reallöneutvecklingen bli negativ men priskompensationer och den stigande sysselsättningen gör att konsumtionsutrymmet ändå hålls uppe väl.

Däremot kommer räntehöjningarna föra med sig att de högt uppskrivade bostadspriserna sjunker tillbaka något, vilket i sin tur brukar få negativa effekter på hushållens konsumtionsvilja. Vi spår dock en relativt begränsad prisjustering, varför effekten på konsumtionsviljan inte blir så stor. Totalt sett bedömer vi att det sker en successiv dämpning av hushållens konsumtion under året och en bit in i 2023, den genomsnittliga ökningstakten blir cirka 3 procent i år och 1,5 procent nästa år.

Den offentliga konsumtionen bedöms växa med 2 procent i år och med cirka 1,5 procent nästa år. Fortsatt vaccinering mot

covid-19, mottagande av flyktingar från Ukraina och ökade försvarsanslag bidrar till ökningen. Vårdkostnader kopplat till pandemin blir klart mindre än tidigare år, men andra kostnader ökar istället när uppskjuten vård kan utföras.

Företagsbehov driver ökade investeringar

Investeringsviljan i näringslivet är fortsatt god enligt klubbarna i Branschbarometern. Förväntningarna på utvecklingen det kommande halvåret har stärkts sedan i höstas gällande såväl investeringar i kapacitet som kompetens och forskning och utveckling. Inte minst väntas stora kapacitetsinvesteringar i tjänstesektorn, främst drivet av handelsbranscherna. Enligt klubbarna har kriget och sanktionerna endast haft marginell negativ påverkan på företagens investeringsplaner. Lönsamhetsläget har också varit gott under en tid vilket ger ekonomiskt utrymme att fortsätta investera.

Det finns flera anledningar till att stora delar av näringslivet just nu ser behov av att öka investeringarna.

1. Den fortsatt höga efterfrågan ger behov av att öka kapaciteten.
2. Teknikutveckling och förändrade konsumtionsmönster ger också ett behov att anpassa verksamheten till nya förutsättningar. Investeringar i immateriella tillgångar har ökat trendmässigt under lång tid och kan förväntas fortsätta så. Den digitala transformationen driver i sig ett stort investeringsbehov.
3. Störningar i leveranskedjorna har lett till att företagen behöver hitta alternativ som gör dem mindre sårbara för liknande problem i framtiden. Det kan både handla om att geografiskt diversifiera nätverket av underleverantörer och att se över de egna produkterna och produktionsprocesserna för att bli mindre känsliga för störningar.
4. Investeringarna utvecklades relativt svagt under en period redan innan pandemin och när pandemin sedan slog till sattes en del planerade projekt på paus. Det senaste året har utvecklingen visserligen varit klart starkare, men det finns sannolikt fortfarande ett uppdämt behov till följd av eftersatta investeringar under de föregående åren.
5. Höga vakanstal och svårigheter att hitta efterfrågad kompetens ökar behovet av investeringar i den befintliga personalen. Det stimulerar sannolikt även till investeringar i syfte att automatisera verksamheter där det är möjligt.

Investeringar i byggnader och anläggningar har haft en klart svagare utveckling än övriga investeringsslag de senaste åren. Bostadsinvesteringarna har däremot ökat. Både bygglovsansökningar och antalet byggstartar av flerfamiljshus gick ner i samband med sjunkande bostadspriser 2017-18, men har vänt uppåt igen efter att priserna de senaste åren stigit i snabb takt. Att byggstarterna och bygglovsansökningarna ökade under 2020 och 2021 tyder på en positiv utveckling av bostadsinvesteringarna även under 2022. Det tar tid från byggstart till att fastigheten är färdig, och fler fastigheter under produktion innebär fortsatta investeringar när dessa ska färdigställas.

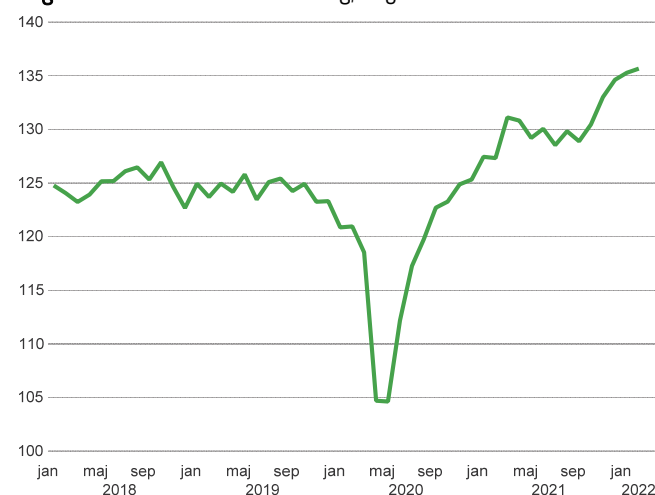
Däremot kommer räntehöjningarna föra med sig att de högt uppskrivade bostadspriserna sjunker tillbaka något, vilket i sin tur leder till att bostadsinvesteringarna dämpas under 2023.

Totalt sett ser vi att behovet av att öka investeringarna består. Men förutsättningarna att finansiera investeringar försvåras generellt framöver av de stigande räntorna, vilket dämpar ökningstakten under prognosperioden. Vi räknar med att investeringarna totalt sett ökar med 4 procent 2022 och drygt 2 procent 2023.

Exporttillväxt i lugnare takt

Den globala världshandeln har haft en turbulent utveckling de senaste två åren med stora stopp i pandemins inledning, snabb och kraftig återhämtning, containerbrist samt tillfälliga stängningar och köer vid stora hamnar. Den totala världshandeln sjönk tillbaka något mellan mars och september 2021, men har sedan oktober ökat relativt snabbt till att nu åter vara på rekordnivåer. Kriget i Ukraina och nya nedstängningar i Kina riskerar dock att skapa nya problem de kommande månaderna.

Diagram 3 Världshandelns utveckling, volymindex 2010=100

Källa: Macrobond och CPB

I takt med en svagare utveckling i världskonjunkturen dämpas också efterfrågan på viktiga svenska exportmarknader, inte minst i Tyskland. Samtidigt visar både utfallsdata och framtidsblickande indikatorer på en gynnsam situation hittills. Industrins exportordergång har ökat relativt kraftigt under inledningen av året. Business Swedens exportchefsindex steg under det första kvartalet för att sedan falla tillbaka relativt kraftigt under det andra kvartalet. Indexet var dock fortfarande över 50-strecket vilket signalerar att optimismen totalt sett ändå består bland de svenska exportföretagen.

Även i Branschbarometern dämpades klubbarnas förväntningar på kommande exporttillväxt jämfört med undersökningen i höstas. Det förklaras främst av klart nedskruvade tillväxtförväntningar inom fordonsindustrin, vilket går i linje med det allmänt försämrade stämningssläget i branschen där produktionen hålls tillbaka av komponentbristen. Den underliggande efterfrågan är dock fortsatt god. Det borde kunna leda till ökad export längre fram, vilket klubbarna också tror kommer ske.

Vissa industribranscher kan också gynnas av ett minskat utbud från Ryssland och Ukraina vilket driver upp försäljningspriser och efterfrågan hos svenska producenter (se mer i fördjupning nedan). Efter ökningen på 8 procent 2021 bedömer vi att exporttillväxten dämpas till 5 procent i år och 3,5 procent 2023.

Kriget dämpar tillväxten i omvärlden

IMF räknar med att krigets effekter kommer sänka den globala BNP-tillväxten med 0,8 procentenheter i år och med 0,2 procentenheter nästa år. Världstillväxten väntas ändå bli 3,6 procent per år vilket trots nedrevideringen fortfarande är i linje med den genomsnittliga utvecklingen under 2000-talet. Utöver de uppenbart stora negativa effekterna på ekonomierna i Ukraina och Ryssland har tillväxtutsikterna skrivits ned med en dryg procentenhet för euroområdet. Särskilt stora blir effekterna för länder med stor industri och stort beroende av energi från Ryssland, framförallt Tyskland och Italien där tillväxten 2022 reviderats ned med drygt 1,5 procentenheter. Tyskland hade även innan kriget haft en klart sämre utveckling under pandemin jämfört med Sverige. Det gäller BNP som i slutet av 2021 i Tyskland var 1 procent lägre än det fjärde kvartalet 2019 medan den i Sverige var drygt 3 procent högre. Det gäller också industriproduktionen som i Sverige redan efter sommaren 2020 var tillbaka på förkrisnivåer medan den i Tyskland ännu inte nått dit.

USA har ett betydligt mindre ekonomiskt utbyte med Ryssland och drabbas därför inte i samma utsträckning av kriget, även om efterfrågan från exportmarknader i Europa väntas minska. Tillväxten kommer däremot att sakta in av andra anledningar. Landet har drabbats hårt av flaskhalsarna i de globala fraktsystemen och inflationen är högre och har så varit under längre tid än i Europa. Jämfört med de senaste åren kommer ekonomin stramas åt av både penning- och finanspolitiken. Centralbanken har påbörjat vad som väntas bli en snabb räntehöjningsbana och presidenten har inte fått igenom kommande finanspolitiska stimulanser i samma omfattning som han hade hoppats. Grundscenariot är att åtstramningen görs kontrollerat, vilket leder till en lägre tillväxttakt men inte till recession. Det finns dock svårigheter med att göra den manövern, svårigheter som kan leda till ett sämre amerikanskt BNP-utfall.

Även Kina drabbas främst av kriget via andrahandseffekter som högre priser på insatsvaror och minskad efterfrågan från Europa. Kina brottas däremot fortfarande med hanteringen av pandemin, där landets nolltolerans mot covid-19 i kombination med ökad smittspridning av omikronvarianten har lett till omfattande nedstängningar av flera stora städer och viktiga handelsregioner. En långsam sysselsättningstillväxt och turbulent fastighetssektor med svaga investeringar som följd tynger också ekonomin, som i år väntas växa med för Kina måttliga 4,4 procent.

Tabell 2 Internationell BNP-tillväxt, procentuell förändring årstakt

	2021	2022	2023
Världen	6,1	3,6	3,6
USA	5,7	3,7	2,3
Kina	8,1	4,4	5,1
Euroområdet	5,3	2,8	2,3
Tyskland	2,8	2,1	2,7
Storbritannien	7,4	3,7	1,2

Källa: IMF och egna bedömningar

Trots att tillväxten sänks leder kriget till än högre inflation i världen. Högre bränsle- och livsmedelspriser drabbar inte minst världens låginkomstländer kraftigt. Centralbanker runt om i världen står för svåra avvägningar där de behöver höja räntorna för att få bukt med den stigande inflationen, men

samtidigt inte strama åt konjunkturen mer än nödvändigt. Många länder har också begränsat utrymme att med finanspolitiken lindra de negativa effekterna av kriget, då redan höga statsskulder har ökat under pandemin.

Scenario och risker för prognosen

Flera stora händelser med betydande inverkan på den ekonomiska utvecklingen sker nu parallellt. En prognos över utvecklingen den kommande tiden behöver därför utgå från vissa antaganden om dessa. I vår prognos utgår vi från att kriget i Ukraina under prognosperioden inte eskalerar från nuvarande omfattning utan trappas ner och fortsätter lågintensivt och begränsas till att omfatta de östra delarna av Ukraina. De sanktioner som införts mot Ryssland kommer att kvarstå under hela vår prognosperiod, oavsett om kriget tar slut eller inte. Vi räknar inte med att det kommer att ske något totalstopp av gasleveranser från Ryssland till Europa. En utfasning av användningen av rysk gas inom EU kommer dock att genomföras och även om det sker under ordnade former kommer det få kännbara negativa effekter på vissa länder, till exempel Tyskland. Energittillgången inom EU blir under hela prognosperioden lägre och priserna därmed högre än innan kriget. Jämfört med nuvarande höga nivåer kommer dock en anpassning nedåt successivt att ske, framför allt för oljepriset, vilket bidrar till att inflationen faller tillbaka under 2023.

En eskalering av kriget med spridning utanför Ukraina eller ett mer abrupt stopp av gastillförseln till Europa, skulle innebära större negativa effekter på ekonomin både i världen och i Sverige än i vår prognos. Ett mer tydligt slut av kriget med efterföljande omfattande återuppbyggnad av Ukraina skulle få mer positiva effekter än vi räknar med. Det gäller inte bara i Ukraina utan även i resten av Europa inklusive Sverige som kommer att bidra i återuppbyggnaden.

En annan faktor som påverkar utsikterna är hur pandemin utvecklas i Kina och vilka åtgärder som vidtas för att bekämpa den. I Branschbarometern nämns fortfarande pandemin som ett signifikant hinder för företagen att expandera och framförallt handlar det om effekter i leveranskedjorna med anledning av de stora nedstängningarna i Kina. Vi utgår i vår prognos från att dessa problem lättar under det andra halvåret i år, men om de blir mer omfattande och/eller mer utdragna skulle de negativa effekterna bli större. Även en ny virusvariant som skulle medföra återinförda restriktioner eller nedstängningar i Europa skulle få negativa effekter på ekonomin som vi inte räknar med i vår prognos.

En annan avgörande faktor för den ekonomiska utvecklingen i år och nästa år är hur mycket och hur snabbt som centralbankerna kommer behöva höja räntorna, och hur ekonomierna svarar på det. Skulle inflationen inte gå ner som vi förutser under 2023 och Riksbanken därmed behöver höja räntan avsevärt mer än vi väntar oss, kommer också ekonomin att kylas av än mer. Det skulle sannolikt innebära en lägre tillväxttakt än i vår prognos, framförallt för 2023, och att arbetslösheten blir högre än i vårt grundscenario.

Vi har i vår prognos utgått från att tillståndsfrågan för Cementa kommer att lösas i tid och på ett sätt så att det inte medför påtagliga problem för cementproduktionen.

Fördjupning: Svensk ekonomi klarar utmaningarna bättre än andra

Vi bedömer att Sverige har bättre förutsättningar än viktiga jämförelseländer att klara av de utmaningar som nu skapas av krig, inflation och en svagare global konjunktur. En åtstramad penningpolitik kommer också att sätta press på räntekänsliga svenska hushåll men vi listar här fyra anledningar till att Sveriges näringsliv och ekonomi ändå kommer att stå pall bättre än många andras.

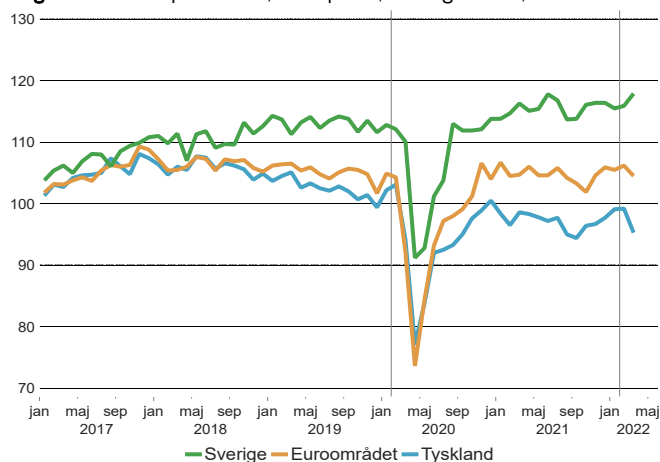
Gynnsamt utgångsläge för Sverige

Sverige klarade av pandemikrisen ekonomiskt bättre än många andra länder. Till det bidrog färre restriktioner och en näringslivsstrukturer som gynnade oss jämfört med till exempel mer turismberoende länder. Vi hade också lättare än många andra att gå över till digitala arbetssätt. En annan viktig orsak var systemet med korttidsarbete, som kom på plats snabbt och fungerade väl och erbjöd flexibilitet. Det gjorde att inte minst industrin kunde skala upp snabbt när det vände och hjälpte näringslivet att behålla kritisk kompetens samt att hålla uppe lönsamheten.

Sverige är bra på strukturomvandling och att svara på snabba förändringar. Våra förtroendevalda, som har insyn både i svenska och utländska verksamheter, vittnar om att den svenska verksamheten med hjälp av delegerat beslutsfattande och gott samarbete mellan arbetsgivare och fack lyckats väl i att parera till exempel störningar i leverantörskedjor och ändrade efterfrågemönster.

Många länder i Europa fick också långt större produktionstapp inom industrin än Sverige under pandemin. I kombination med att svenska företag haft eftersökta produkter har det gjort att svensk export lyckats plocka marknadsandelar de senaste åren. Sammantaget ger det näringslivet ett gott utgångsläge, med överlag konkurrenskraftiga och lönsamma företag, välutbildade anställda och välfyllda orderböcker.

Diagram 4 Industriproduktion, fasta priser, säsongsrensad, index 2015=100

Not: De vertikala strecken visar pandemi- och krigsutbrotten.

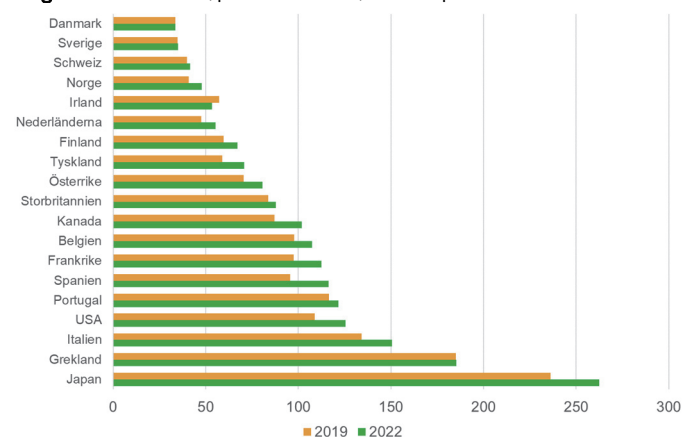
Källa: Macrobond

Sverige har även i andra avseenden ett gynnsamt utgångsläge. Stigande priser sätter press på hushåll över hela världen. Men Sverige har en lägre andel hushåll med mycket svag ekonomi

jämfört med till exempel Storbritannien och USA. Vi har dessutom haft god reallöneutveckling och högt sparande de senaste åren. Det gör att en hel del hushåll kan ta av sin buffert och inte behöver minska konsumtionen lika kraftigt som annars hade varit fallet.

Vi har också en god position i form av starka statsfinanser. Den svenska statsskulden är låg och väntas i år hamna på samma nivå som innan pandemin, se diagram 5. Samtidigt är statsskulden i många andra jämförbara länder betydligt högre och har ökat under pandemin, i vissa fall kraftigt. Det ger Sverige större möjligheter att till exempel stötta svaga hushåll eller stimulera konjunkturen vid behov.

Diagram 5 Statsskuld, procent av BNP, 2019 respektive 2022

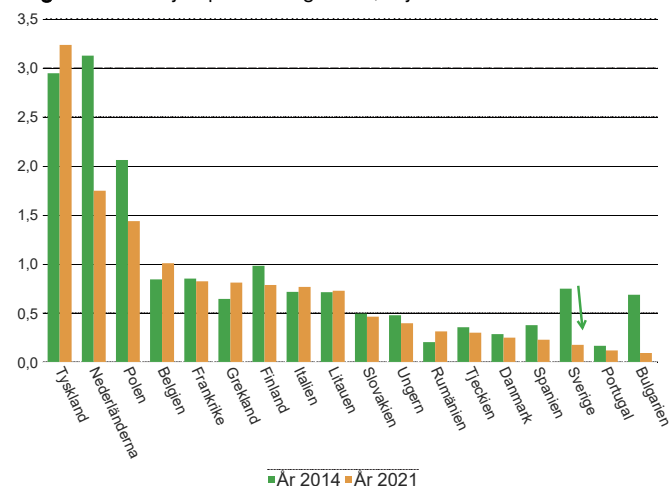

Källa: IMF

Mindre beroende av Ryssland och lägre elpriser

En annan fördel är att svenska hushåll och företag är mindre beroende av ryska fossilbränslen än många konkurrentländer. Sverige har mellan 2014 och 2021 minskat sin oljeimport från Ryssland med 76 procent och gått från att vara EU:s sjunde största importör av rysk olja till sextonde plats. Tyskland har under samma period ökat sin import med 11 procent och gått upp till första plats.

Diagram 6 EU:s oljeimport från Ryssland, miljoner ton

Källa: Macrobond

Även om de svenska och nordiska elpriserna påverkas av internationella och framförallt europeiska energipriser så visar terminspriserna på el att de nordiska länderna kommer ha relativt sett lägre elpriser de närmsta åren, se diagram 21 i avsnittet om

inflation. Det ger en tydlig kostnadsfördel för både hushåll och företag.

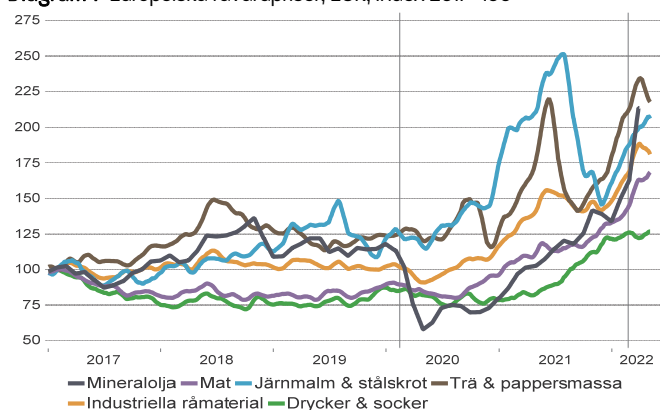
Utöver att ha minskat beroendet av rysk olja de senaste åren så har också importen av andra ryska varor gått ner. Mellan 2014 och 2021 minskade Sverige sin totala import från Ryssland med cirka 66 procent. Även om Ryssland producerar några för världsmarknaden viktiga råvaror så har Sverige jämfört med andra viktiga jämförelseländer en liten handel med Ryssland och likaså med Ukraina. 2021 exporterade Sverige varor för 23 miljarder kr till och importerade varor för 20 miljarder från Ryssland. Det motsvarar 1,4 respektive 1,2 procent av svensk varuhandel. I båda fallen placerar det Ryssland som nummer 15 i storleksordning bland Sveriges handelspartners.

Det här innebär att effekterna för svensk del snarare blir indirekt, andra länder som har mer handel med Ryssland och Ukraina blir påverkade och det kan i sin tur på olika sätt spilla över på oss: i form av lägre efterfrågan från dessa länder, ökade kostnader eller längre leveranstider. Men dessa spridningseffekter blir sannolikt av mindre skala än för länderna som själva har haft ett större handelsutbyte med Ryssland och Ukraina.

Stark efterfrågan för svensk industri

Flertalet av Sveriges viktigaste exportvaror är sådana som ökat i pris under pandemin och flera av dem är också viktiga exportvaror för Ryssland eller Ukraina. Sverige är en stor producent av malm, järn och stål. Världsmarknadspriserna för dessa kommer sannolikt att fortsätta vara höga eller öka under de närmsta åren. Ukraina är världens tredje största exportör av järn och den åttonde största exportören av malm & koncentrat samt den tionde största stålproducenten i världen. Ryssland är också en stor exportör av järn, stål, och malm samt är världens största till tredje största exportör av ett antal andra metaller. När utbudet från dessa länder minskar så ökar efterfrågan på svenskproducerade varor.

Diagram 7 Europeiska råvarupriser, EUR, Index 2017=100

Källa: Unionen och Macrobond

Sverige är också en betydande exportör av gruvmaskiner och andra tunga maskiner. Efterfrågan gynnas framöver av att fler länder, i takt med stigande priser och av strategiska skäl, utökar sin egen gruvproduktion. Sverige är världsledande vad gäller gruvmaskiner samt teknikutveckling avseende gröna produktionsmetoder för gruvdrift och bör alltså gynnas av en sådan utveckling.

Ryssland, Belarus och Ukraina stod för 10 procent av Europas import av trävaror år 2021, samt 25 procent av världsproduktionen. Sverige och Finland är Europas största exportörer av trävaror och står närmast till hands att täcka upp bortfallet, framförallt då långväga transportpriser är mycket höga.

En bransch som vädrar morgonluft i det nya säkerhetspolitiska läge som uppstått är försvarsindustrin. Den svenska exporten av försvarsmateriel har mångdubblats under 2000-talet. Sverige är idag världens 15:e största vapenproducent och försäljningen kommer sannolikt att öka kraftigt de närmsta åren.

Tele- & datautrustning och tele- & datatjänster kommer troligtvis ha en fortsatt mycket god utveckling då många länder och företag investerar i att utveckla sin infrastruktur, bland annat för att vara bättre rustade vid framtida konflikter. Flera länder ställer också av strategiska/säkerhetsmässiga skäl om från kinesisk utrustning och offshoring av IT-tjänster till leverantörer i västvärlden. Det bör gynna Sverige, som har lång erfarenhet inom telekom och en innovativ tjänstesektor. Många av de industrier i Sverige som kan väntas se en gynnsam efterfrågesituation framåt är stora köpare av tjänster och den svenska tjänstesektorn kan därför också väntas ta del av industrins ökade omsättning.

Fordonsindustrin har det tuffare än många andra industribranscher och det väntas ta tid innan komponentbristen är löst. Men svensk fordonsindustri har de senaste åren klarat av att hålla produktionen uppe relativt sett väl och blivit skickliga på att hantera störningar. Branschen levererar också till stor del tunga fordon, där strukturella faktorer och dämpad efterfrågan under pandemin talar för fortsatt bra utveckling framåt.

Sverige har en stabil lönebildning

Nu när kriget skapar ytterligare utbudsstörningar och fortsätter att driva upp inflationen, är också partssystemet och den svenska lönebildningsmodellen en mycket stor tillgång. Runt om i världen finns en oro att kompensationskrav ska förvärra inflationssituationen och skapa en löne- och prisspiral. I USA och Storbritannien finns redan sådana tendenser med snabbt stigande löneökningar. Vår lönebildningsmodell utgår från långsiktiga förutsättningar och är förankrad i inflationsmålet, vilket lägger grunden för en stabil löneutveckling även i oroliga tider. Riksbanken har också tydligt visat att de håller fokus på inflationsmålet. Tillsammans ger det förutsättningar för en snabb nedgång i inflationen och mindre behov av drastiska räntehöjningar.

Motståndskraftigt näringsliv

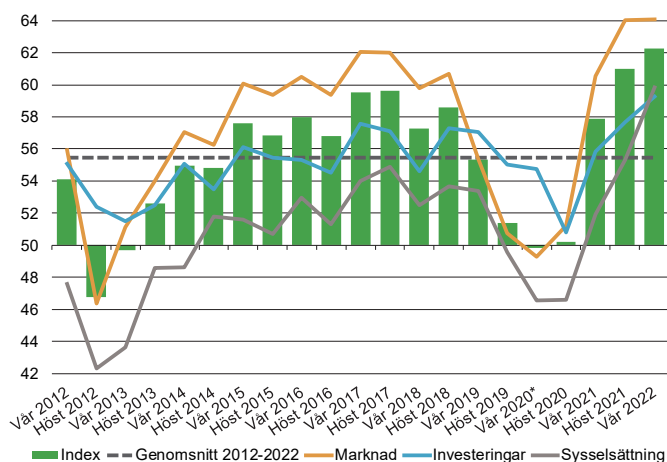
Sammantaget befinner sig Sverige i en stark position. Kriget för med sig negativa konsekvenser för de flesta länder. Som en liten öppen exportberoende ekonomi påverkas även Sverige, men förutsättningarna är goda för att Sverige drabbas mindre än viktiga konkurrentländer, oavsett hur konjunkturen går. Om det skulle dröja länge innan effekterna av kriserna helt klingar av så har Sverige dessutom goda statsfinanser, en tid av god sysselsättningsutveckling i ryggen, fyllda orderböcker hos många företag samt företag med god lönsamhet i de flesta branscher.

Unionens Branschbarometer

Unionen genomför två gånger per år Branschbarometern – en enkätundersökning bland de av förbundets klubbar som har minst 20 medlemmar och vars arbetsgivare är en del av det privata näringslivet. Huvudfokus är klubbarnas bedömningar av företagets utsikter inför det kommande halvåret, satt i relation till det senaste halvårets utveckling. Svaren presenteras nedbrutet på sektorer och branscher samt på geografiska regioner. Den nu aktuella undersökningen genomfördes under första halvan av april.

Ny rekordnivå – ytterligare lyft för sysselsättning och investeringar att vänta

Diagram 8 Konjunkturläget i näringslivet enligt Unionens klubbar, total- och delindex med 50=neutralvärde

*Våren 2020 genomfördes undersökningen i mars, strax innan krisens utbrott i Sverige.

Källa: Unionens Branschbarometer

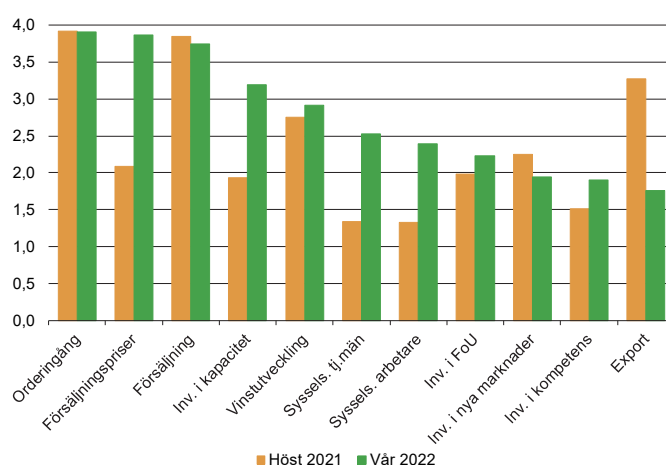
Branschbarometerens index noteras i vårens undersökning till 62, där 50 markerar gränsen mellan positivt och negativt stämningsslag.¹ Det innebär att index stärkts ytterligare sedan i oktober. Inte vid något tillfälle under de senaste tio åren har klubbarna haft en lika positiv syn som nu på det kommande halvårets relativa utveckling.

Uppdelningen av indexet i dess tre delkomponenter – den förväntade utvecklingen gällande marknaden, investeringarna och sysselsättningen – visar att det som bidrar mest till uppgången är kraftigt förstärkta sysselsättningsutsikter, men även att investeringsplanerna har stärkts. Båda dessa ligger nu på sina högsta noteringar sett till de senaste tio åren, gällande sysselsättningen är det ett rekord med bred marginal.² Marknadsutsikterna ligger kvar på samma nivå som i höstas, vilket därmed innebär en tangerad toppnotering för de senaste tio åren.

En mer detaljerad granskning av sysselsättningsutsikterna visar dels att ökningen förväntas bli lika stor för arbetare och tjänstemän, dels att förväntningarna har skruvats upp lika

mycket för båda kategorierna sedan i höstas. Om dessa två kategorier i sin tur delas upp i industri respektive tjänstesektor, visar det sig att den starkaste sysselsättningsökningen enligt klubbarna är att vänta för arbetare inom tjänstesektorn, tätt följt av tjänstemän i samma sektor. Sysselsättningen för tjänstemän inom industrin väntas också växa starkt. Alla dessa tre delgrupper ligger på de högsta nivåerna som noterats i Branschbarometern under de senaste tio åren. Avviker gör guppen arbetare inom industrin, som visserligen väntas växa även den, men i långsammare takt än vad klubbarna förutspå vid de två undersökningstillfällena under 2021. Sammantaget är det alltså i tjänstesektorn som sysselsättningsstillväxten väntas bli starkast under det kommande halvåret, vilket – med tanke på sektorns stora tyngd i näringslivet – i så fall kommer att sätta ett märkbart positivt avtryck på arbetsmarknaden.

Diagram 9 Förväntansläget uppdelat på indikatorer, förväntad förändring i procent jmf föregående halvår

Källa: Unionens Branschbarometer

Den enskilda bransch med de starkaste sysselsättningsutsikterna är transport & logistik, vilket åtminstone delvis förklaras med en återhämtningseffekt efter att pandemirestriktionerna i Sverige togs bort under årets första kvartal. Det handlar alltså om stark tillväxt från en åtminstone för delar av branschen tillbakatryckt utgångsnivå. Den enda tjänstebranschen som inte ser starkt positivt på sysselsättningsutvecklingen det kommande halvåret är partihandeln, där klubbarna ändå förutser en ökning. Bland industribranscherna utmärker sig fordonsindustrin i två avseenden gällande sysselsättningen. Det är den enda av alla branscher – såväl inom industrin som tjänstesektorn och bygg – där behovet av arbetare väntas minska, om än svagt, samtidigt som det med stor marginal är den industribransch där suget efter tjänstemän väntas vara som starkast.

Alla fyra investeringsslagen kommer enligt klubbarna växa i god takt. Starkast väntas utvecklingen bli för investeringar i produktionskapacitet – (även) här ligger de sammantagna förväntningarna på rekordnivå. Den höga tillväxttakten i kapacitetsinvesteringar gäller brett, men det är tjänstesektorn som

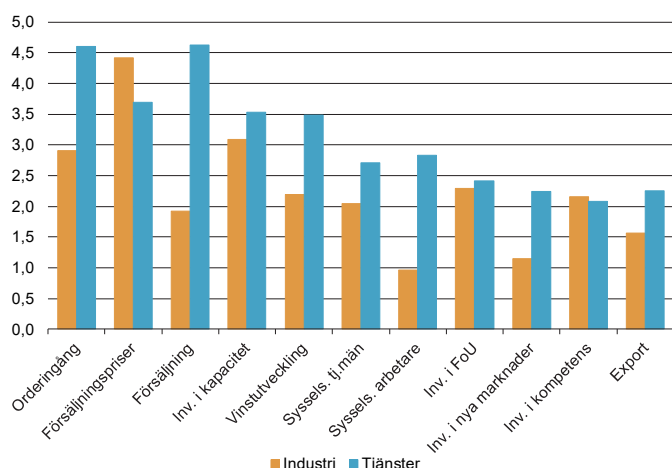
¹ Indexet är en sammanvägning av resultatet för sju indikatorer, vilka omfattar förväntad utveckling under det kommande halvåret gällande företagets marknad (ordergång, försäljning och vinstutveckling), investeringar och sysselsättning.

² En strukturell skevhet i Branschbarometern slår igenom i sysselsättningsciffrorna. Undersökningen riktar sig till klubbar inom privata

ligger högre än vid något tidigare mätillfälle och allra starkast bidrar handeln till den utvecklingen.

Särskilt intressanta (och lovande) är utsikterna gällande investeringar i personalens kompetensutveckling, vilka är de mest positiva någonsin såväl inom industrin som tjänstesektorn. Fordonsindustrin, transport & logistik samt it & telekom är drivande i detta. Det är lätt att se sambandet med att de alla är branscher som är starkt påverkade av och bidragande till teknikutveckling/-omställning, och att tillgången på kompetens under en längre tid varit en betydande flaskhals för dem.

Diagram 10 Förväntansläget uppdelat på indikatorer och sektor, förväntad förändring i procent jmf föregående halvår

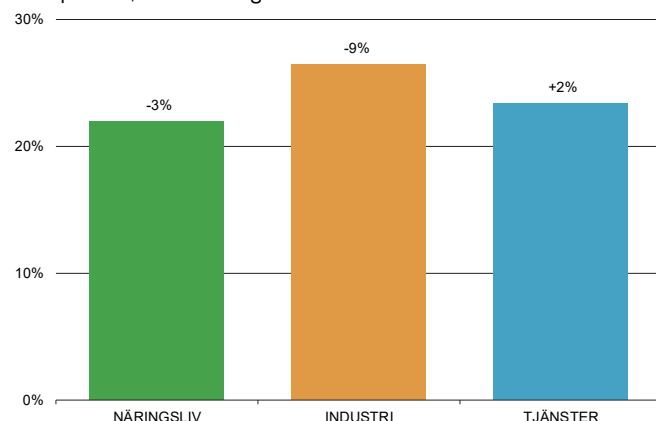
Källa: Unionens Branschbarometer

I den situation som råder med krig i Sveriges närområde, fortsatta och omfattande coronanedstängningar i Kina, mycket hög inflation och stigande räntor är resultaten ovan värda att ges särskild uppmärksamhet. Att företagen väntas investera så pass kraftfullt i produktionskapaciteten och i de anställdas kompetens, tillsammans med att deras efterfrågan på arbetskraft är starkare än någonsin under de senaste tio åren, skickar signaler om att företagens optimism gällande efterfrågan sträcker sig bortom det halvår som undersökningen fokuserar på.

Optimism präglar alltså enligt klubbarna även marknadsutsikterna för det närmaste halvåret; de ser i korthet – fortsatt – mycket starka ut. För näringslivet som helhet finns inga tecken i undersökningen på en vikande konjunktur det kommande halvåret, de ovan påtalade riskfaktorerna till trots. Såväl ordergången som försäljningen och vinsten väntas växa i stort sett i samma höga takt som klubbarna förutspådde i höstas. För samtliga dessa tre indikatorer väntas ökningstakten bli högre i tjänsteföretagen än i industrin.

En del av de högt ställda förväntningarna på hur marknaden kommer utvecklas det kommande halvåret kan ses som en effekt av att den starka tillväxt som sågs ligga i korten när den förra undersökningen genomfördes i början av oktober åtminstone delvis uteblev, eller, som det snarare verkar, har skjutits framåt i tiden. Detta som en följd av att flaskhalsproblemen i leverantörskedjor varit mer segdragna än vad som då förutsågs, samt av att omikronvariantens uppdykande och utbredning under hösten och vintern senarelade utvecklingen av pandemirestriktioner betydligt längre än vad företagen utgick från vid den tidpunkten.

Diagram 11 Nulägesbedömning av företagens lönsamhet, viktade nettoandelar i procent, 0 = normalläge

Källa: Unionens Branschbarometer

Spår av att dessa faktorer de facto haft en negativ inverkan under vintern syns exempelvis i ett klart försämrat lönsamhetsläget i fordonsindustrin, maskin- & metallvaruindustrin samt i viss mån även i transport & logistik jämfört med i höstas. De är alla tre branscher som i oktober hade högt uppskrivade förväntningar inför det då väntande halvåret. Som framgår av diagram 12 väntar sig transport & logistik en mycket stark marknadsutveckling fram till hösten, av mycket att döma handlar det just om att det uppsving som förutsågs i höstas nu antas förverkligas.

Flaskhalsproblemens negativa inverkan är huvudförklaringen till att lönsamheten inom industrin som helhet har sjunkit sedan i höstas, även om lönsamhetsläget i sektorn fortsatt som helhet bör betraktas som klart starkare än normalläget. Detta omdöme gäller även för tjänstesektorns lönsamhet.

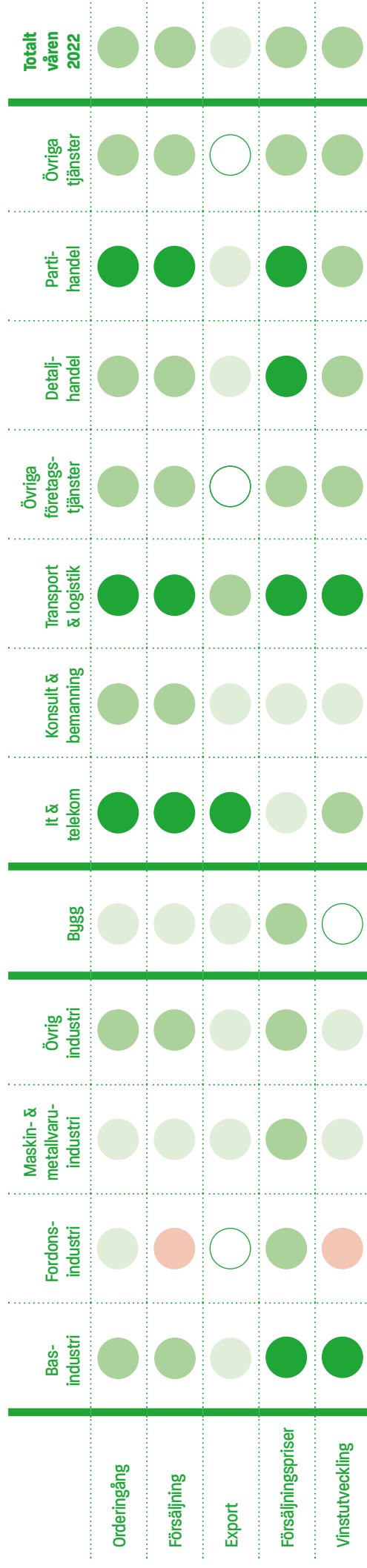
Tjänstebranscherna ser störst förbättringar

Så som nog redan har framgått av genomgången ovan pekar klubbarnas svar på att ett skifte ägt rum jämfört med i höstas – förväntningarna på den relativa utvecklingen under det kommande halvåret är nu generellt sett med marginal högre ställda inom tjänstesektorn än inom industrin. Medan indexnoteringen för industri sedan i höstas har sjunkit med 5 enheter till att nu ligga på knappa 59, har tjänstesektorn klättrat 4 enheter och landar på 64 – sektorns högsta notering på tio år (se diagram 1 i prognosavsnittet).

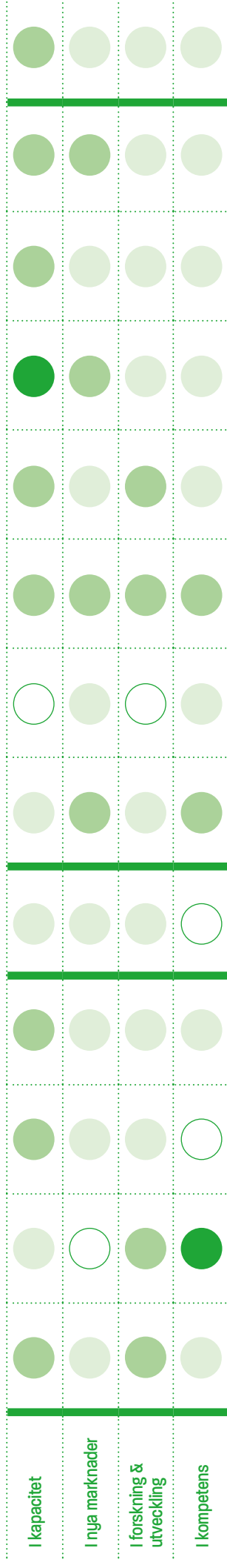
De mycket positiva tongångarna gäller brett för tjänsteföretagen, i sex av sju tjänstebranscher är index på en nivå som indikerar en mycket stark utveckling. Högst ställda är förväntningarna inom transport & logistik, och mest har utsikterna ljusnat sedan i höstas inom detaljhandeln. Förbättringen inom detaljhandeln härleds delvis till att flaskhalsproblemen i leveranskedjorna enligt klubbarna har sjunkit tillbaka från de mycket höga nivåerna som rådde i höstas, även om problemen fortsatt är påtagliga. Till det kan läggas de positiva effekterna jämfört med situationen under hösten och vintern av de släppta pandemirestriktionerna. Den bransch som benämns ”övriga tjänster” inkluderar besöksnäringen, vilket i Branschbarometern innebär hotell, researrangörer och destinationer så som skidåläggningar. I likhet med transport & logistik – och som konstaterats delvis även detaljhandeln – förväntar sig dessa att de utvecklade pandemirestriktionerna leder till en markant ökad efterfrågan det kommande halvåret.

Unionenklubbarnas bedömning av konjunkturen våren 2022

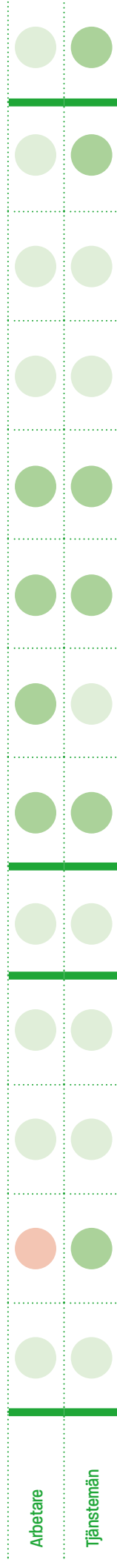
Det kommande halvåret i förhållande till det senaste halvåret – branschindelat*

Investeringar

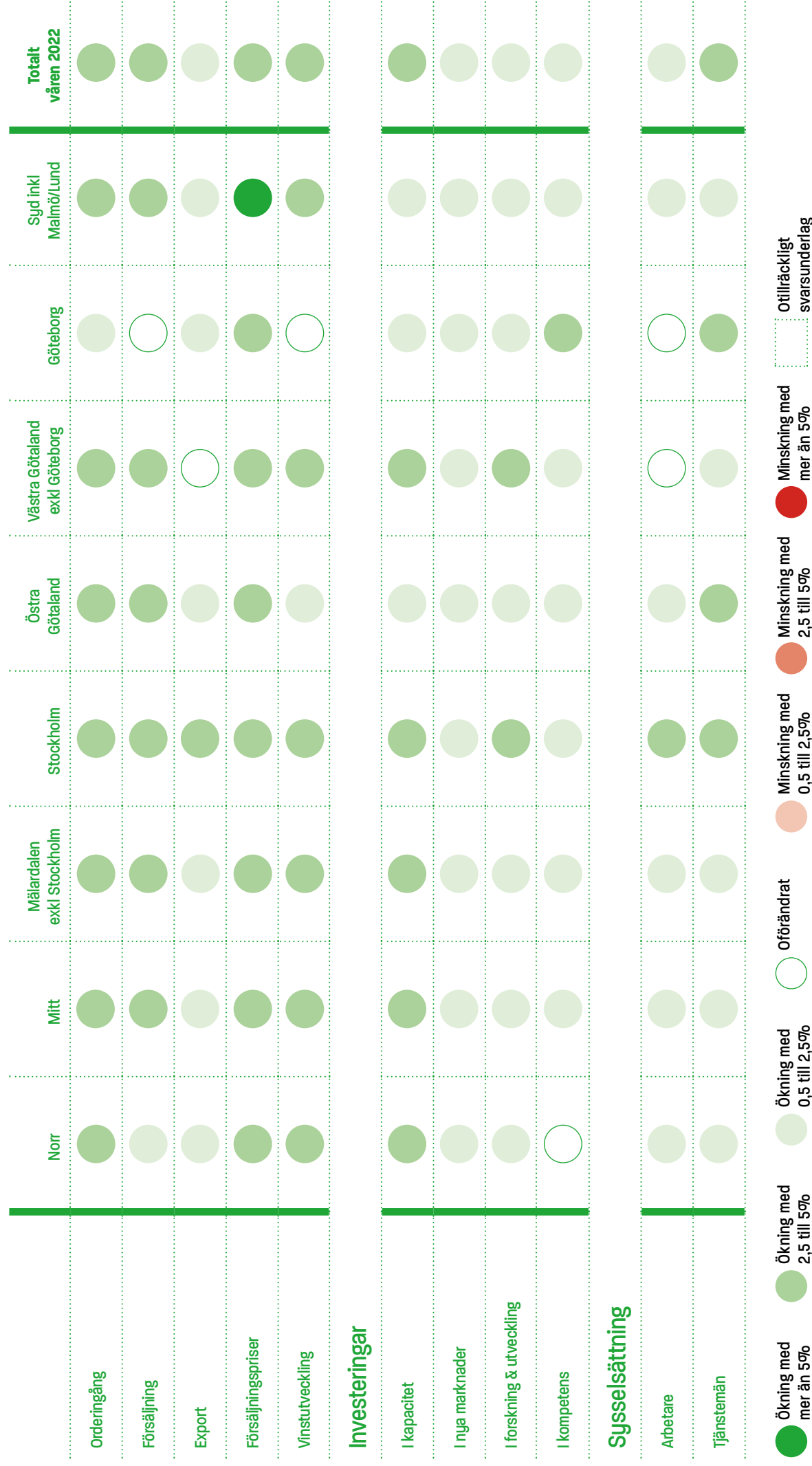
Sysselsättning

*Basindustri: kemi, skog/papper och stål/gruv. Övrig industri: försvar, livsmedel, läkemedel och övriga industribranscher. IT-konsulter ingår i Konsult och bemanning.

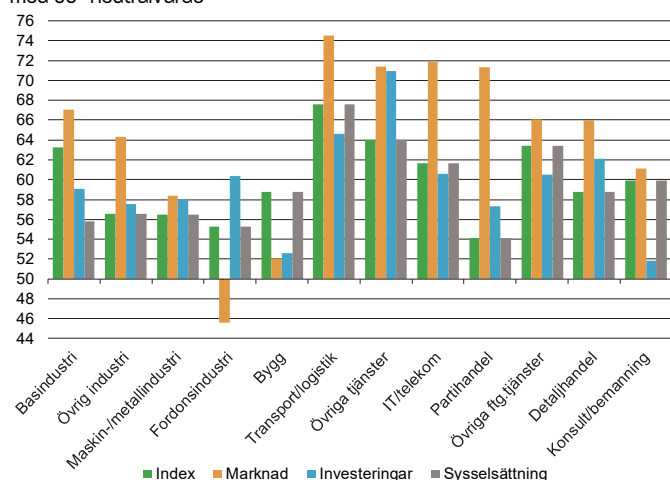
Unionenklubbarnas bedömning av konjunkturen våren 2022

Det kommande halvåret i förhållande till det senaste halvåret – regionindelat*

* **Norr:** Lappland, Norrbotten, Västerbotten, Ångermanland, Jämtland och Härjedalen. **Mitt:** Hälsingland, Gästrikland, Dalarna och Värmland. **Mälardalen:** Uppland, Södermanland, Västmanland, Närke och Gotland. **Östra Götaland:** Östergötland, Småland och Öland. **Västra Götaland:** Västergötland, Dalsland, Bohuslän och norra Halland. **Syd:** Blekinge, södra Halland och Skåne.

Diagram 12 Förväntansläget uppdelat på branscher, total- och delindex med 50=neutralvärde³

Källa: Unionens Branschbarometer

Den enda avviken från tjänstebanshernas allmänt urstarka förväntansbild är konsult & bemanning. Utsikterna i den branschen har dämpats något sedan i höstas, men ligger fortsatt med god marginal över den 50-gräns som markerar brytningen mellan positivt och negativt stämmningsläge.

Även om industrins utsikter på ett övergripande plan växlat ner jämfört med i höstas så är det ingen nedgång som väntar enligt klubbarna – långt därifrån. Alla branscher tror på en positiv utveckling när alla indikatorerna vägs samman. För basindustrin pekar utvecklingen dessutom fortsatt relativt kraftigt uppåt, och det med ett utgångsläge där lönsamheten inte kan beskrivas på annat sätt än som mycket god. Särskilt stark väntas utvecklingen bli inom stål & gruvdelen av basindustrin.

En förklaring till basindustrins ljusa nuläge och utsikter är den speciella position som den har befunnit sig i under det senaste året, när de globala fraktproblemen inneburit ett minskat tryck från utomeuropeiska konkurrenter på den för de svenska produktionsanläggningarna så betydelsefulla europeiska marknaden. Nettoeffekten av dessa störningar, som orsakat så mycket problem och kostnadsstegringar för många andra branscher, har för stora delar av basindustrin istället varit positiv. Samtidigt som konkurrensen har begränsats av fraktproblem har efterfrågan stigit med en uppväxlande konjunktur. Det är sannolikt att dessa effekter har och fortsätter att förstärkas ytterligare av kriget och sanktionerna.

De största delbranscherna i det som utgör ”övrig industri” är läkemedels-, försvars- samt livsmedelsindustrierna. Enklast beskrivs läget för dessa med att de två förstnämnda ser starka ut överlag, särskilt gällande hur marknaden kommer att utvecklas, medan livsmedelsindustrin är mer avvaktande – dock utan att se en nedgång framöver. Att det ligger mycket tydliga effekter av pandemi och krig i prognoserna för dessa tre delbranscher är uppenbart. Vård och försvar går respektive rustas för högttryck, medan

tillgången till och priserna på insatsvarorna till livsmedelsindustrin kraftigt påverkas av kriget i respektive sanktionerna mot två för industrin mycket viktiga exportländer.

För fordonsindustrin ser marknadsutsikterna för det kommande halvåret – till skillnad från för samtliga andra branscher – negativa ut, med svagt minskad försäljning och vinst. Anledningen är de kvardröjande produktionsstörningarna som den vid det här laget välkända komponentbristen orsakar. Inte i någon annan bransch anger en lika stor andel av klubbarna – två tredjedelar – att brister i leverantörsledet är ett hinder för expansion, och samtliga dessa fordonsklubbar kopplar det till brist på komponenter. Ordergången i fordonsindustrin väntas dock växa något, och försäljningspriserna likaså, vilket stärker bilden av att det fortsatt inte kommer vara efterfrågesidan som är problemet för branschen.

Kriget och corona knäcker inte efterfrågan

För enskilda branscher har i redan berört hur klubbarna bedömer vilket eller vilka som i nuläget är de främsta hindren för den svenska verksamheten att expandera. För näringslivet som helhet är det brister i leverantörsledet som hålls fram som det enskilt största hindret. Andelen som svarar detta har faktiskt ökat något sedan i höstas.

En viktig anledning till det är förstås kriget och de sanktioner som det har utlöst. I Branschbarometern ställdes frågor om huruvida företaget har eller planerar att vidta åtgärder med anledning av kriget och sanktionerna, detta som ett sätt att urskilja specifikt dessa effekter från övrigt gällande företagets utsikter för det kommande halvåret. Den vanligaste åtgärden är att företaget behöver söka nya leverantörer på grund av att nuvarande/tidigare leverantör i Ukraina eller Ryssland nu inte kan/får leverera. 20 procent av klubbarna, var femte, svarar att företaget antingen redan har eller planerar att söka nya leverantörer.

Av svaren framgår även att inverkan av kriget och sanktionerna på företagets personalstyrkor ännu så länge är och väntas bli liten. Inte ens 1 procent av klubbarna uppger att företagen har varslat egna anställda om uppsägning eller planerar att göra det. Men personalstyrkan kan påverkas på fler sätt än genom varsel, exempelvis genom att inhyrning av bemanningsanställda eller konsulter avslutas eller att sedan tidigare planerade anställningar ställs in eller skjuts upp. Sammantaget är det 5 procent av klubbarna som svarar att företaget antingen redan har vidtagit eller planerar att vidta någon av dessa tre åtgärder som påverkar antalet sysselsatta i verksamheten negativt.

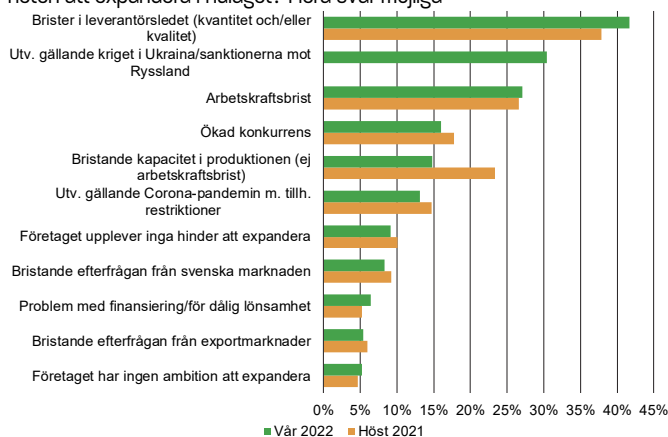
Inte heller påverkan av kriget och sanktionerna på företagets investeringar är ännu mer än marginell. Sammantaget är det 3 procent av klubbarna som uppger att företaget antingen har eller planerar att ställa in/skjuta upp investeringar som sedan tidigare var planerade att genomföras.

och pappers- samt stål- och gruvindustri. Övriga tjänster består i huvudsak av delbranscherna media, turism och hotell & restaurang. It-konsulter ingår i branschen konsult & bemanning, och inte i it & telekom.

³ Övrig industri utgörs av: försvars-, livsmedels-, läkemedelsindustri samt övrig tillverkande verksamhet. Övriga företagstjänster samlar tjänsteföretag med det gemensamma att de i huvudsak har andra företag/offentlig sektor som sina kunder samt tillhör branscher som inte samlar ett tillräckligt svarsunderlag i undersökningen för att särredovisas. Basindustrin utgörs av följande underbranscher: kemi-, skogs-

Om vi återgår till vad klubbarna ser som de främsta hindren för företagens expansion noteras att en i stort sett lika stor andel som i höstas anger coronapandemin som ett hinder för expansion. Med de i Sverige och i övriga Europa släppta restriktionerna i åtanke, är detta närmast liktydigt med de åter uppblossande problemen som pandemin orsakar för de globala leveranskedjorna när Kina stänger ner vitala hamnstäder och industricentra.

Diagram 13 Vilket/vilka är de främsta hindren för den svenska verksamheten att expandera i nuläget? Flera svar möjliga

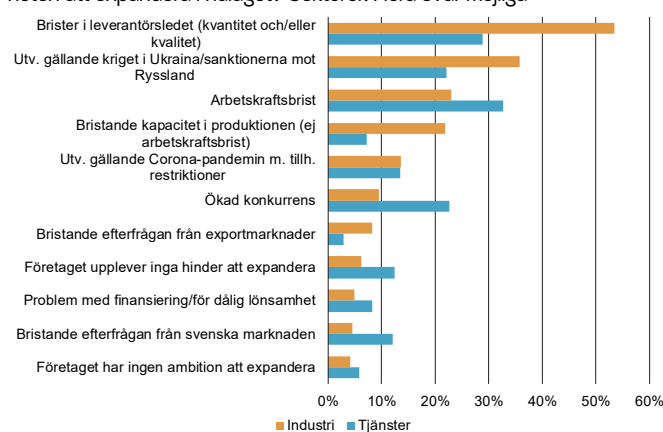

Källa: Unionens Branschbarometer

Klubbarnas svar gällande expansionshinder bekräftar den bild av ett överlag starkt konjunkturläge som redan redogjorts för i detta avsnitt. Andelen som uppger brist på arbetskraft som det eller ett av de främsta hindren ligger oförändrat högt sedan i höstas, och andelen som anger bristande efterfrågan som ett sådant hinder ligger fortsatt lågt. Endast 12 procent av klubbarna anger att bristande efterfrågan från antingen den svenska eller från utländska marknader är ett av de främsta hindren i dagsläget – en inte ens hälften så stor andel som den som anger arbetskraftsbrist.

Alltså; klubbarna ser vilka påtagliga problem som verksamheterna fortsatt kommer behöva hantera som en följd av pandemin, kriget, sanktionerna, den eftersatta kompetensutvecklingen av de anställda och dito omställningen/rustningen av de arbetslösa på arbetsmarknaden – men de ser även att det i boten ligger en stark efterfrågan på företagets produkter.

Diagram 14 Vilket/vilka är de främsta hindren för den svenska verksamheten att expandera i nuläget? Sektorer. Flera svar möjliga

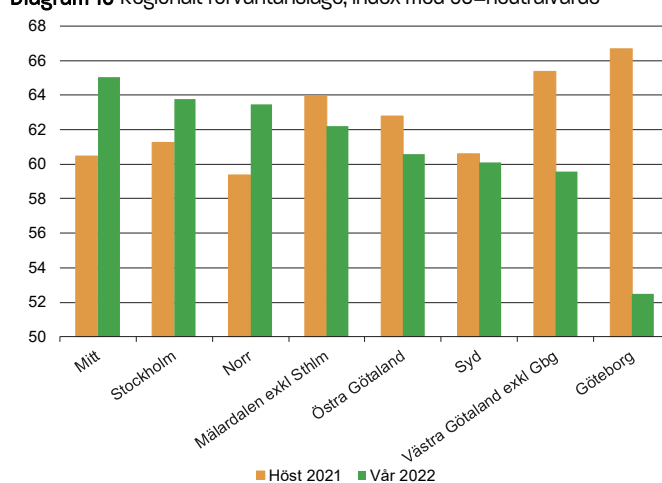
Källa: Unionens Branschbarometer

En uppdelning av svaren om expansionshinder på sektorer visar att flaskhalsproblemen är markant större inom industrin än inom tjänstesektorn, och omvänt att arbetskraftsbristen är ett större – och det största – hinder/hindret för tjänsteföretagen. I båda dessa fall har problemen ökat sedan i höstas.

De vanligaste hindren som klubbarna i byggsektorn anger är brister i leverantörsledet (liktydigt med komponentbrist), effekter av utvecklingen i kriget i Ukraina och bristande efterfrågan från svenska marknaden. Uppenbart finns det samband mellan dessa tre hinder, och en del av komponentbristen handlar om situationen gällande cementtillgången kopplat till tillståndsprocessen för Cementa i Slite. Gällande bristande efterfrågan från svenska marknaden kan väntade räntehöjningar spela in, notera dock att byggklubbarna sammantaget inte ser vikande försäljning eller orderingång det kommande halvåret.

Tjänstesektorns uppväxling lyfter Stockholm

Diagram 15 Regionalt förväntansläge, index med 50=neutralvärde

Källa: Unionens Branschbarometer

En analys av resultaten i Branschbarometern utifrån geografi visar att stämningssläget är fortsatt positivt i samtliga regioner, men att spridningen i index mellan regionerna ökat betydligt sedan i höstas. Göteborg samt övriga Västra Götaland har gått från att vara regionerna med starkast förväntan till att vara de med svagast – dock alltså fortsatt på den positiva sidan. Huvudförklaringen till detta är förstås den nedskruvade temperaturen gällande marknaden för fordonsindustrin. Regionerna Mitt och Norr ligger båda med i toppen, vilket till stor del handlar om att de två grenarna av basindustrin som det kommande halvåret ser särskilt ljus ut för – skogs- & pappersindustrin och stål- & gruvindustrin – väger extra tungt i de regionerna. Tjänstesektorns allmänna uppväxling får störst genomslag i Stockholm, som därmed blir en av regionerna med starkast sammantagna utsikter – och den med den förväntat mest positiva utvecklingen specifikt gällande sysselsättningen.

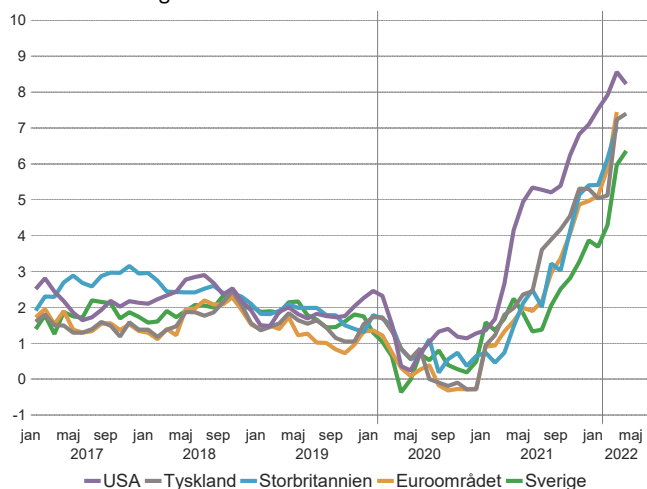
Denna upplaga av Branschbarometern baseras på bedömningar från 507 klubbar på 441⁴ företag med sammanlagt 470 000 anställda i Sverige. Svarsfrekvensen var 32 procent. Undersökningen genomfördes under perioden 29/3 – 11/4.

⁴ Skillnaden i antalet klubbar och företag beror på att det i vissa fall inkommit svar från flera klubbar inom samma koncern. Det angivna antalet anställda som svaren representerar är korrigerat för detta.

Högt inflationstryck men vändning är i sikte

I mer än ett år har inflationstakten ökat snabbt i stora delar av världen. I USA är inflationen över 8 procent, en nivå vi inte sett på fyra decennier. I Tyskland, Storbritannien och euroområdet, är inflationen dryga 7 procent. Den svenska inflationstakten började visserligen stiga senare och långsammare än i omvärlden, men har på senare tid ökat snabbt och har nu nått historiskt höga nivåer. Den senaste noteringen på 6,4 procent är den högsta siffran sedan 1991.

Diagram 16 Inflation jämfört med omvärlden, konsumentpriser, årlig procentuell förändring

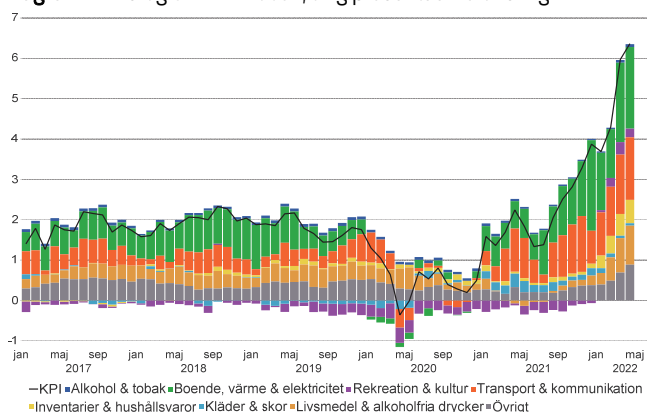

Not: De vertikala strecken visar pandemi- och krigsutbrotten

Källa: Macrobond och SCB

Det är flera faktorer som bidrar till den höga inflationen. Pandemin ledde till komponentbrist och stigande leveranskostnader. I många länder fördes också en expansiv penning- och/eller finanspolitik. Energipriserna började av flera skäl stiga redan innan kriget. Rysslands invasion av Ukraina har därefter lett till en ytterligare kraftig ökning av energipriserna och förstärkt bristen på insatsvaror.

Diagram 17 Bidrag till KPI-inflation, årlig procentuell förändring

Källa: Macrobond och SCB

Ökningen av inflationstakten i Sverige drevs länge av direkta effekter av höga energipriser som högre uppvärmningskostnader, tillverkningskostnader och drivmedelspriser. Nu stiger inflationen också på grund av en allmän och bred prisuppgång, som dels beror på importerad inflation, dels förklaras av att de

höga energipriserna nu börjat ge indirekta effekter i priserna på andra varor och tjänster.

Komponentbrist längre än väntat

Komponentbrist och leveransproblem orsakade av coronapandemin har tyngt många företag och branscher och lett till högre kostnader. Det har tagit längre tid än vad många trodde att komma till rätta med problemen. Så länge Kina behåller sin nolltoleranspolitik mot covid-19 kommer viktiga industri- och hamnstäder att stängas ner gång på gång. Komponentbristen fortgår därför en bit in i hösten men kan förhoppningsvis dämpas mot slutet av året.

Många länder har under pandemin bedrivit en expansiv finans- och/eller penningpolitik för att hålla konsumtionen uppe och för att skydda sina företag. I framförallt USA har det lett till att konsumenternas efterfrågan blivit hög, vilket möjliggjort för företag att kompensera sig för sina högre kostnader samt uteblivna prishöjningar förra året. Hög inflation i USA och andra viktiga handelsländer har gjort att inköpspriserna i Sverige ökat i flera branscher.

Ukrainakrigets prisseffekter avtar

Ukraina och Ryssland är, sina arealer och befolkningsstorlekar till trots, relativt små ekonomier och Sveriges direktimport från länderna är relativt liten – leveransbortfall kan delvis ersättas med leveranser från andra länder och utökad svensk produktion.

Men länderna är världsledande i några viktiga varor, bland annat producerar de tillsammans mer än tre fjärdedelar av världens solrosolja och Europa importerar en stor andel av sin energikonsumtion från Ryssland. Invasionen av Ukraina gör att svenska priserna ökar på bland annat energi, livsmedel, metaller, transporter, fordon, elkablar, trävaror, försvarsmateriel, hushållsapparater och resor.

Ett särskilt orosmoment är att länderna är viktiga exportörer av palladium, argon och neon, vilka är nödvändiga i produktionen av halvledare och i fallet palladium även för katalysatorer. Det är inte helt klart ännu i vilken utsträckning tillverkarna av dessa produkter, i sin tur vitala som insatsvaror i annan produktion, kan hitta alternativa leverantörer.

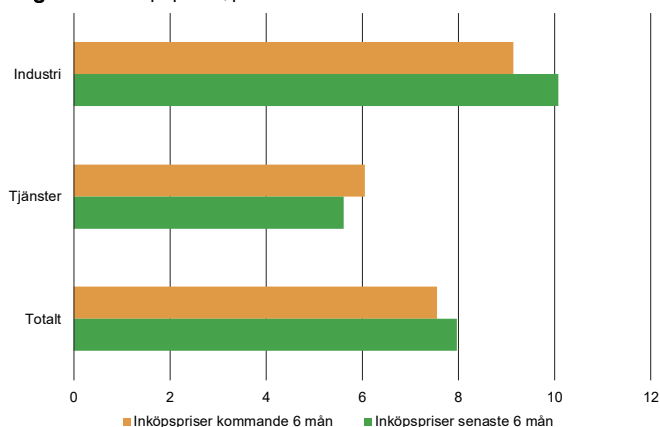
Men det är genom höga energipriser som sanktionerna och kriget har störst påverkan på den svenska inflationstakten, direkt och indirekt. El och drivmedel är en stor utgiftspost för många hushåll och företag, energi är en viktig del i produktionen och leveransen av de flesta varor och tjänster (mer om energipriser nedan).

I vårt grundscenari bedömer vi att många av krigets effekter nu är kända och inräknade i olika marknadspriser. Osäkerheter på grund av kriget är på väg att minska liksom flera för Sverige viktiga priser.

Fortsatt uppgång i inköps- och försäljningspriser

I Unionens Branschbarometer bedömer klubbarna att prisökningstakten för insatsvaror och insattjänster kommer att bli ungefär lika stor det kommande halvåret som den var det föregående halvåret. Det innebär att de inte ser framför sig någon snar inbromsning av den pågående uppgången av inköpspriserna.

Diagram 18 Inköpspriser, procent

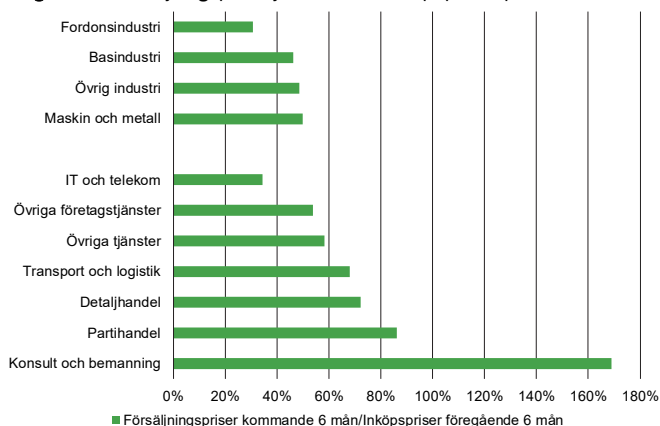

Källa: Unionens Branschbarometer

Klubbarna förväntar sig en ökning av inköpspriserna det kommande halvåret med 9,1 procent inom industrin och 6,1 procent inom tjänstesektorn.

Klubbarnas bedömningar av ökningarna i försäljningspriserna det närmsta halvåret visar att de flesta branscher inte kommer kunna öka sina försäljningspriser i takt med ökningen av inköpspriserna. Det är bara konsult & bemanning som gör det fullt ut, följt av partihandeln.

Diagram 19 Försäljningspriser jämfört med inköpspriser, procent

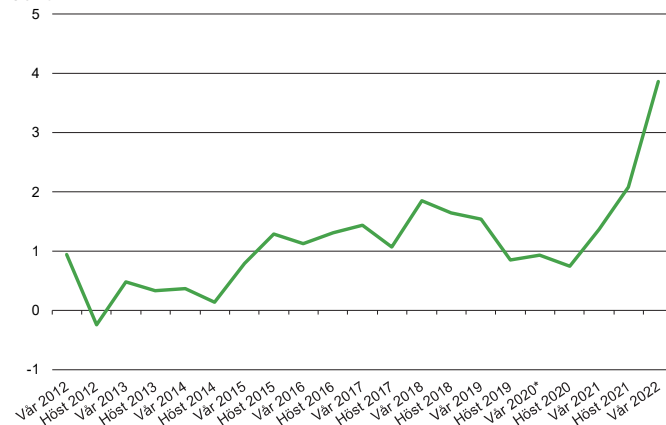
Källa: Unionens Branschbarometer

Sett till hela industrin utgör kommande försäljningsprisökningar endast 44 procent av föregående halvårs inköpsprisökningar. I tjänstesektorn förväntas man föra vidare kostnaderna i större utsträckning, motsvarande siffra är 66 procent.

42 procent av Unionens klubbar i näringslivet uppger också att brister i leverantörsledet är ett av de främsta hindren för verksamheten att expandera idag. Huvudskälen till bristerna är pandemin eller kriget.

Enligt klubbarnas bedömning i vårens Branschbarometer väntas företagen under det kommande halvåret sammanlagt höja sina försäljningspriser i en högre takt än vad som varit fallet någon gång under de senaste tio åren. Detta är en stark signal att inflationen i stort sannolikt inte kommer att nå toppen och börja vända ner inom de närmsta månaderna.

Diagram 20 Förändring av försäljningspriser kommande 6 månader, procent

Källa: Unionens Branschbarometer

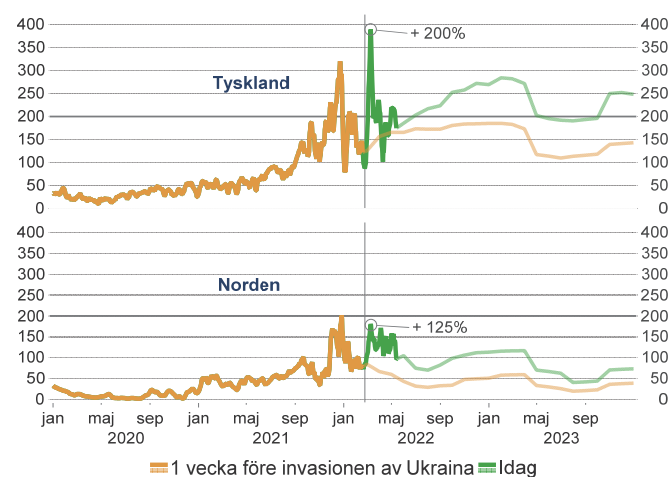
Internationella energipriser avgörande för framtida svensk inflation

Återhämtningen i världsekonomin efter pandemin har ökat efterfrågan på energi samtidigt som energimarknaden störs av utbudsbegränsningar vad gäller flera energislag. Kriget har på grund av ökad osäkerhet och sanktioner mot Ryssland ökat världsmarknadspriser och europeiska priser på naturgas, kol och olja.

Sverige har från 2014 kraftigt minskat sitt beroende av rysk olja – från 0,8 till 0,2 miljarder ton år 2021. Men svenska energimarknader är starkt sammankopplade med Europas, vilket gör att prisökningarna på kontinenten orsakade av kriget och sanktionerna, trots vårt egna alltså mycket svaga beroende av rysk energi, letar sig in även i svenska priser. Både elpriser och drivmedelspriser har nått höga nivåer jämfört med förra året.

Rysslands invasion ökade omedelbart de nordiska elpriserna med cirka 125 procent och de tyska med närmare 200 procent. För resterande del av 2022 ligger de tyska terminspriserna långt över vad de var innan kriget. Detsamma gäller i Norden men de är på väsentligt lägre nivåer än i Tyskland.

Diagram 21 Ukrainakrigets påverkan på elpriser, utfall samt terminspriser före invasionen jämfört med idag, en veckas glidande medelvärde, EUR/MVh

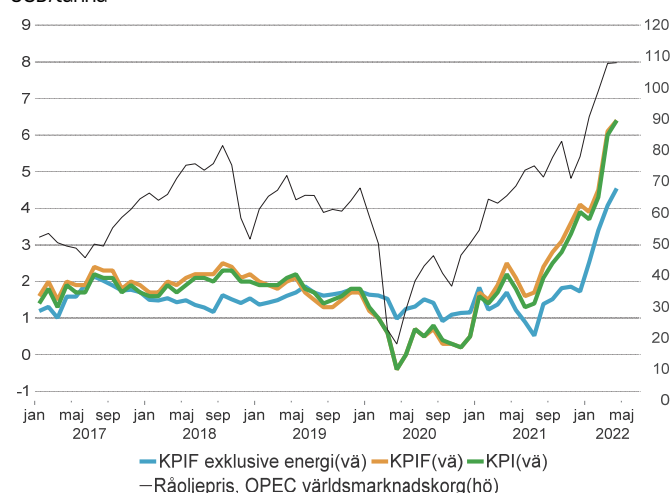

Källa: Macrobond och ICE

Under 2023 räknar marknaden med att de nordiska elpriserna är tillbaka på låga nivåer, kring 40 EUR/MWh under sommaren. Men Tyskland, som är mycket mer beroende av olja och naturgas samt har en mindre fördelaktig energiförsörjning, kommer sannolikt att fortsätta ha relativt höga elpriser, omkring 190 EUR/MWh. Det bidrar till att Sverige får en kostnadsfördel gentemot Tyskland och flera andra europeiska länder under nästa år.

Oljeprisets inverkan på svensk inflation varierar över tid men är på kort sikt ofta stor. Framtida oljepriser är därför centrala i en prognos av svensk inflation och oljepriserna styrs just nu mycket av politiska beslut.

Diagram 22 Inflationsmått och råoljepris, årlig procentuell förändring samt USD/tunna

Källa: Macrobond, SCB och OPEC

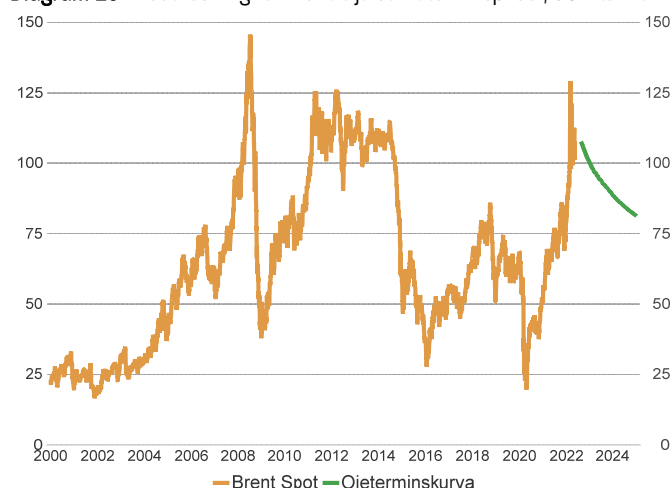
Många länder arbetar samordnat för att stabilisera olje- och naturgaspriserna för att de ska sjunka i år och nästa år. Flera länder har sålt olja från sina strategiska oljereserver, däribland USA och Sverige. Många länder har signalerat en ökad produktion eller export till Europa, bland andra Storbritannien, Norge, Azerbajdzjan, Brasilien, Qatar, Kanada och Colombia. Inom EU arbetas det intensivt med att bygga ut möjligheterna att ta emot fartygstransporter av flytande naturgas.

USA och flera andra länder har slutat importera ryska fossilbränslen och EU vill fasa ut oljeimporten fram till årsskiftet. Sammantaget talar mycket ändå för att oljepriserna kommer kunna gå ner framöver, vilket också återspeglas i terminspriserna, se diagram 23.

Sedan mitten av mars har oljepriset först sjunkit för att under april och maj stabiliseras på mellan 100-110 dollar per tunna. Oljepriserna förväntas sjunka ytterligare under andra halvåret 2022.

En snar avslutning på kriget i Ukraina skulle leda till en snabbare nedgång. En fullständig återgång till förkrigspriset är dock osannolik även i ett sådant scenario, då sanktioner mot Ryssland sannolikt kommer bestå under en längre tid även efter ett krigsslut.

Diagram 23 Prisutveckling för Brent-olja samt terminspriser, USD/tunna

Källa: Macrobond och ICE

Prognos

Inflationsförväntningarna är i sig viktiga för den framtida inflationen, och de har efter en längre tid med hög inflation börjat stiga. På ett års sikt förväntar sig penningmarknadsaktörerna att KPI-inflationen blir 4,3 procent. De för inflationsmålet än viktigare förväntningarna på 5 års sikt har i maj stigit till 2,4 procent.

För att dämpa prisutvecklingen och inflationsförväntningarna bedömer vi att Riksbanken kommer att höja styrräntan med 0,25 procentenheter tre gånger till under 2022. Inflationen för en del tjänster, men framförallt för livsmedel och vissa varor, förväntas fortsätta att stiga och vara höga det närmsta halvåret. Inflationen mätt som KPIF stiger till drygt 7 procent och KPI, som nu påverkas av höjda räntor, toppar något högre än så.

Vi förutspår att oljepriset kommer börja sjunka tillbaka under det andra halvåret i år. När internationella energipriser (som ju både har en direkt påverkan på svensk inflation och en stor indirekt genom transportkostnader och andra inköpspriser) har vänt nedåt bedömer vi att inflationstakten kommer börja minska från någon gång under slutet av 2022 eller början av 2023. Inflationsnedgången kommer att bli ungefär lika snabb som uppgången, och mot slutet av 2023 kan inflationen mätt som KPIF till och med tillfälligt röra sig ned mot noll. Eftersom inflationen går ner från höga nivåer kommer dock årsmedeltalen även för 2023 att bli relativt höga.

Det kommer att kvarstå tryck uppåt på många priser även en tid efter att energipriserna börjat gå ner, vilket innebär att KPIF exklusive energi vänder nedåt senare än övriga inflationsmått.

Vår prognos är att den genomsnittliga inflationstakten mätt som KPI blir 6,2 procent i år och 3,2 procent nästa år. Motsvarande för KPIF blir 5,8 respektive 2,7 procent.

Tabell 3 Unionens prognos – inflation och ränta, procent

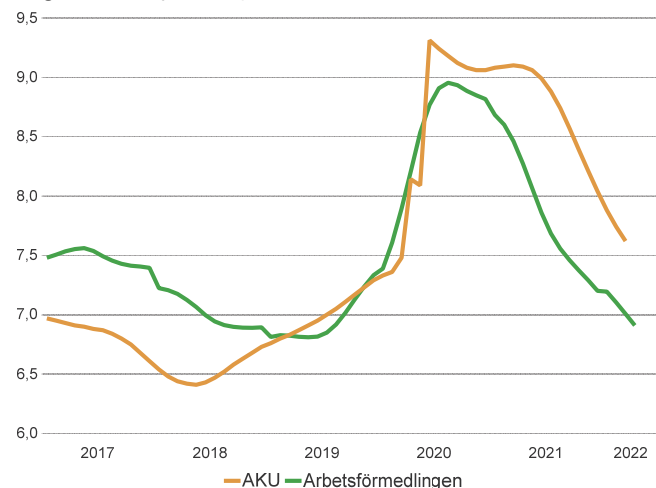
	2021	2022	2023
KPI, årsgenomsnitt	2,2	6,2	3,2
KPIF, årsgenomsnitt	2,4	5,8	2,7
Reporänta, vid årets slut	0,00	1,00	1,00

Källa: SCB och egna bedömningar

Arbetsmarknad

Pandemin innebar initialt ett hårt slag mot svensk arbetsmarknad, men vändningen kom snabbt och utvecklingen har sedan slutet av sommaren 2020 varit väldigt stark. Arbetslösheten är lägre än innan pandemin och kommer inom kort även vara lägre än de lägsta nivåer som nåddes under förra konjunkturtoppen.

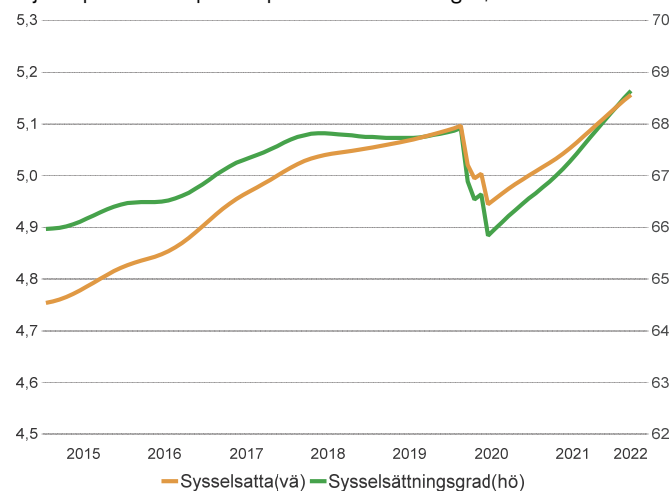
Diagram 24 Arbetslöshet enligt AKU respektive Arbetsförmedlingen, säsongs- och trendjusterat, procent

Källa: Macrobond, SCB och Arbetsförmedlingen

Enligt Arbetsförmedlingens trendjusterade mått var arbetslösheten i april 6,9 procent. Det är klart lägre än innan pandemin (7,6 procent) och nästan i paritet med den nivå som nåddes som lägst 2019 (6,8 procent). Den positiva utvecklingen har fortsatt även efter krigets utbrott och under de första två veckorna i maj har antalet inskrivna som arbetslösa hos Arbetsförmedlingen fortsatt att minska i snabb takt. Enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) var arbetslösheten i mars 7,6 procent. Det var något högre än innan pandemin (7,4 procent) och en bit över den nivå som nåddes som lägst i AKU under 2018 (6,4 procent).⁵

Diagram 25 Antal sysselsatta samt sysselsättningsgrad av befolkningen, miljoner personer respektive procent av befolkningen, 15-74 år

Källa: Macrobond och SCB

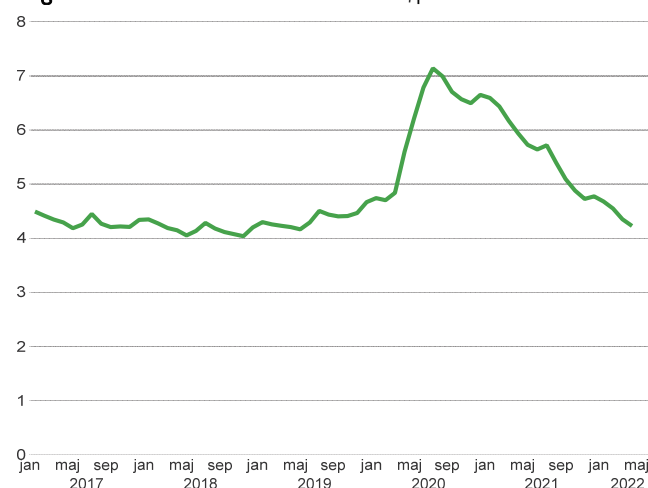
⁵ SCB genomförde i januari 2021 en metodförändring i AKU vilket påverkat utfallen. De har nu publicerat länkade data även bakåt i tiden så att serierna ska vara jämförbara över tid. SCB uppskattar att metodförändringen inneburit att arbetslösheten är cirka 0,2 procentenheter

Även antalet sysselsatta har utvecklats starkt de senaste snart två åren. Antalet sysselsatta var i mars cirka 60 000 fler än innan pandemin. Sysselsättningsgraden, som uttrycker antalet sysselsatta som andel av befolkningen i arbetsför ålder, har också stigit till nivåer högre än innan pandemin. Den är därmed högre än den varit någon gång sedan början av 90-talet, innan den stora kris som då drabbade svensk ekonomi.

Särskilt stark arbetsmarknad för tjänstemännen

Även för Unionens medlemmar har återhämtningen efter pandemin gått snabbt. Arbetslösheten i Unionens a-kassa var i april 4,2 procent, att jämföra med 4,7 procent innan pandemin och som lägst 4,0 procent i slutet av 2018.

Diagram 26 Arbetslöshet Unionens a-kassa, procent

Källa: Macrobond, Arbetsförmedlingen och IAF

Arbetslösheten skiljer sig mycket mellan olika a-kassor. Till exempel var den i april 1,7 procent i akademikernas, 5,2 procent i IF Metalls och 17,1 procent i Hotell- och restauranganställdas a-kassa. Totalt var arbetslösheten i arbetarkassorna 7,2 procent, medan den var 3,0 procent i tjänstemannakassorna. I april 2022 var arbetslösheten lägre än innan pandemin i 16 av landets 24 a-kassor, med en klart tydligare nedgång för tjänstemannakassorna. Det tyder på att det fortfarande finns vissa kvardröjande negativa effekter av pandemin på arbetsmarknaden på arbetsarsidan, särskilt för vissa grupper, medan läget är starkt för tjänstemännen.

Anställningsplaner och bristtal på historiskt höga nivåer

Efterfrågan på arbetskraft är uppenbart hög just nu. I Branschbarometern är klubbarnas bedömning av företagets anställningsplaner klart starkare än vanligt. Det är faktiskt den med bred marginal högsta noteringen om förväntad sysselsättningsökning för både arbetare och tjänstemän någonsin i undersökningen. Skuret även på ledden industri/tjänstesektor är den förväntade ökningen på rekordnivå för tre av fyra kategorier –

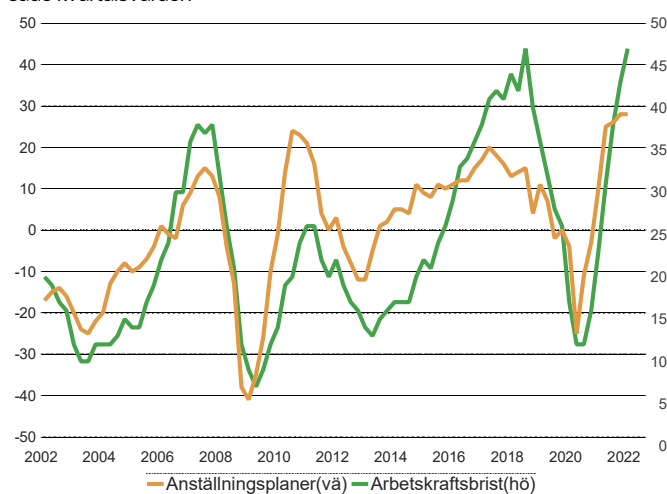
högre och antalet sysselsatta drygt 50 000 färre än enligt den tidigare definitionen.

endast för arbetare inom industrin väntas sysselsättningsökningen bli mer måttlig det kommande halvåret.

Andelen klubbar som uppger brist på arbetskraft som ett av de främsta hindren i nuläget för den svenska verksamheten att expandera ligger oförändrat högt sedan i höstas.

Även i Konjunkturinstitutets motsvarande mätning syns samma utveckling. Företagens anställningsplaner har under våren varit på historiskt höga nivåer. Detsamma gäller andelen företag som anger att de har brist på arbetskraft, vilken under det första kvartalet nådde högre nivåer än någon gång tidigare i mätningen. Särskilt höga är bristtalen inom industrin, hotell och restaurang, IT, bemanning och företagstjänster – i alla de branscherna anger över 60 procent av företagen att de har brist på arbetskraft.

Diagram 27 Företagens anställningsplaner samt andel företag som anger att de har brist på arbetskraft, netttotal respektive procent, säsongsrensade kvartalsvärden

Källa: Macrobond och Konjunkturinstitutet

Att anställningsplaner och bristtal är så höga speglar den starka utvecklingen på arbetsmarknaden de senaste ett och ett halvt åren. Företagen i flera branscher har haft ett uppdämt bemanningsbehov efter att många rekryteringar pausats under pandemin. När konjunkturuppgången blivit allt mer bred har efterfrågan på personal också ökat på många håll. Dessutom skapar strukturomvandlingen ytterligare behov av kompetenser som redan innan var hett efterfrågade. Sammantaget gör det att många letar efter samma typer av personal, och efterfrågan överskrider med råge utbudet av dessa.

Långtidsarbetslösheten på väg ner – men ännu inte för alla

Under pandemin ökade antalet långtidsarbetslösa med 36 000 personer, men sedan sommaren 2021 har kurvan börjat peka nedåt. Mellan juli 2021 och april 2022 minskade antalet långtidsarbetslösa med nästan 20 000 personer. Mer än hälften av ökningen under pandemin har nu alltså återhämtats.

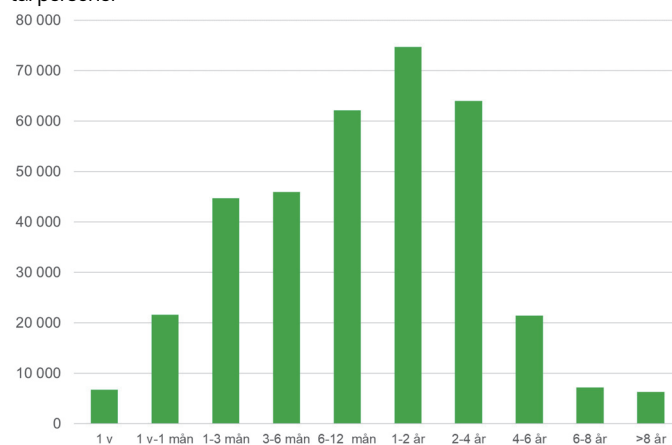
Diagram 28 Arbetslösa längre än 12 månader, antal personer

Källa: Macrobond och Arbetsförmedlingen

Diagram 29 visar mer finfördelad statistik på arbetslöshetstider för de som var inskrivna som arbetslösa hos Arbetsförmedlingen i mars 2022. Nästan hälften av de inskrivna hade varit arbetslösa i mer än 12 månader. 28 procent hade en arbetslöshetstid på mer än två år och en dryg tredjedel av dessa, 35 000 personer, hade varit arbetslösa i längre än fyra år.

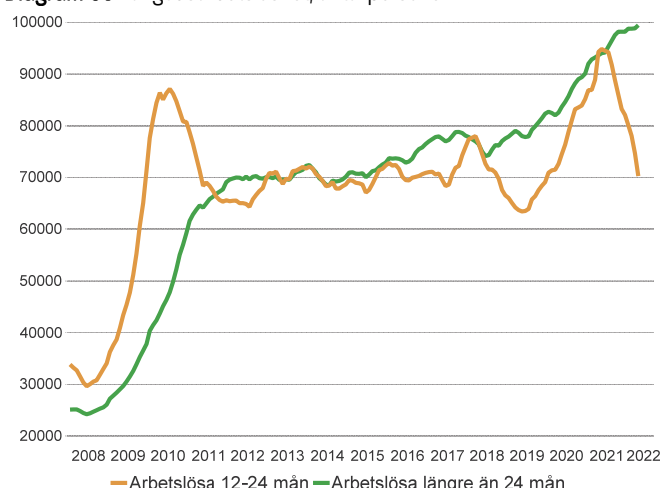
Diagram 29 Arbetslösa hos Arbetsförmedlingen efter tid utan arbete, antal personer

Källa: Arbetsförmedlingen

En uppdelning av de långtidsarbetslösa efter om de varit arbetslösa i mer eller mindre än två år, visar att det hittills endast är gruppen som varit arbetslösa i 12-24 månader som minskat sedan pandemin. Antalet personer i den gruppen har sedan halvårsskiftet 2021 minskat med 25 000 personer och var i april 2022 mindre än innan pandemin. I gruppen som varit arbetslösa längre än 24 månader har det inte skett någon minskning. Den har sedan det senaste halvårsskiftet istället ökat med drygt 5 000 personer.

Diagram 30 Långtidsarbetslöshet, antal personer

Källa: Macrobond och Arbetsförmedlingen

Snabbare nedgång av långtidsarbetslösheten än efter finanskrisen

Utvecklingen av långtidsarbetslösheten under pandemin skiljer sig i ett antal avseenden från utvecklingen i samband med finanskrisen 2008-09. Då ökade antalet långtidsarbetslösa med 85 000 personer, alltså en större uppgång än under den senaste krisen. Långtidsarbetslösheten minskade sedan inte utan fortsatte istället att öka den följande tioårsperioden.

Mellan mitten av 2010 och slutet av 2011 minskade visserligen gruppen arbetslösa 12-24 månader med drygt 20 000 personer, men under samma period skedde en motsvarande ökning av arbetslösa längre än 24 månader. Det skedde alltså bara en överflyttning av arbetslösa från den ena gruppen till andra i takt med att tiden i arbetslöshet ökade och den totala långtidsarbetslösheten minskade inte. Den minskning med 25 000 personer i gruppen som varit inskrivna i 12-24 månader som skett sedan halvårsskiftet 2021, har denna gång inte på samma sätt som efter finanskrisen motsvarats av en ökning av arbetslösa längre än 24 månader.

En stor del av dessa arbetslösa har helt enkelt fått jobb, och den totala långtidsarbetslösheten har därför minskat. En stor förklaring till den mer gynnsamma utvecklingen efter pandemin jämfört med finanskrisen är att konjunkturläget förbättrats mycket snabbare och kraftigare denna gång. Återhämtningen på arbetsmarknaden har därmed också gått snabbare. En annan viktig skillnad mot finanskrisen är att det funnits ett system för korttidsarbete på plats. Det gjorde att smällen för arbetsmarknaden blev avsevärt mindre än vad den annars hade blivit, och färre personer hamnade i kön av arbetslösa som skulle åter i jobb när behovet steg igen.

Många i utsatt ställning bland långtidsarbetslösa

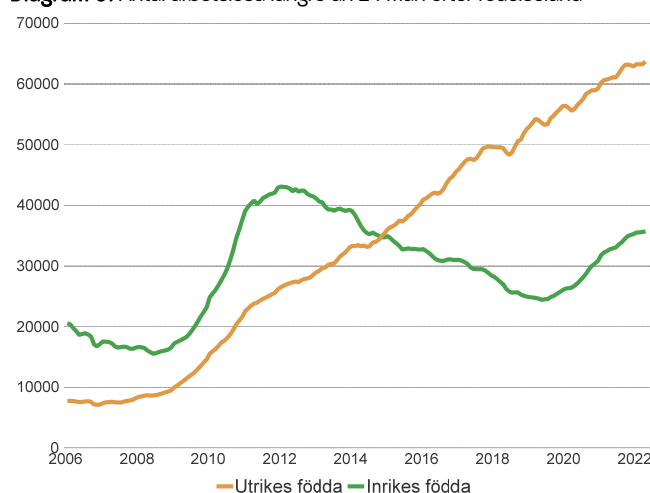
Det följer ett logiskt konjunktorellt mönster att de med kortast tid i arbetslöshet varit först med att få arbete när läget på arbetsmarknaden förbättrats. I Unionens förra konjunkturrapport visades att antalet personer som varit arbetslösa i 0-6 månader började minska redan vid halvårsskiftet 2020. Gruppen som varit arbetslösa i 6-12 månader började minska vid årsskiftet 2020/2021 och de som varit arbetslösa 12-24 månader började alltså minska vid halvårsskiftet 2021. Starten på minsk-

ningen för respektive grupp har också sammanfallit med tidpunkten för när den förra gruppen nått samma nivå av arbetslöshet som rådde innan pandemins start. Detta mönster talar för att även gruppen som varit arbetslösa längre än 24 månader kan börja minska inom kort. Vi kan såklart inte vara säkra på att så kommer att ske bara av den anledningen, och även om en minskning faktiskt inträffar kvarstår problemet att ett stort antal personer har varit utan arbete under lång tid.

Vi vet sedan tidigare att anknytningen till arbetsmarknaden blir sämre ju längre tid en person varit arbetslös. Det finns också andra faktorer som gör att vissa arbetslösa anses ha en extra utsatt ställning. Dessa är enligt Arbetsförmedlingen om en arbetslös endast har förgymnasial utbildning, är född i ett land utanför Europa, är över 55 år eller har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Av de personer som i mars 2022 hade varit arbetslösa i mer än 24 månader tillhörde 87 procent minst en av dessa grupper.

En tydlig förändring som har skett över tid är att antalet och andelen utrikes födda bland de med långa arbetslöshetstider har ökat. 2006 utgjorde utrikes födda en knapp tredjedel av de som varit arbetslösa längre än 24 månader, 2021 hade det ökat till cirka två tredjedelar. Det är inte förvånande, eftersom det här varit en period under vilken ett stort antal personer från länder utanför Europa, ofta med bristande utbildning, kommit till Sverige. För inrikes födda har utvecklingen av långtidsarbetslösheten över tid mer följt ett konjunktorellt mönster med en tydlig uppgång i samband med finanskrisen som sedan följdes av en minskning. Den ökning som skett under pandemin består dock till mer än hälften av inrikes födda, medan utvecklingen för utrikes födda mer följt sin trendmässiga bana. Det senaste halvåret har ökningen avstannat för både inrikes och utrikes födda.

Diagram 31 Antal arbetslösa längre än 24 mån efter födelseland

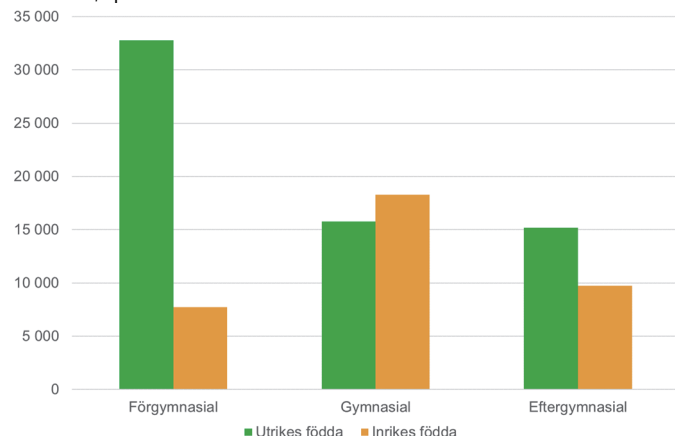

Källa: Macrobond och Arbetsförmedlingen

Även gällande utbildning har förändringen under pandemin sett annorlunda ut än tidigare, där en högre andel av de som tillkommit som långtidsarbetslösa har en gymnasial eller eftergymnasial utbildning. Totalt sett i gruppen arbetslösa längre än 24 månader är det dock en klar överrepresentation av personer som saknar gymnasial utbildning. De med förgymnasial utbildning utgör 10 procent av den totala arbetskraften, men

drygt 40 procent av de som varit arbetslösa längre än 24 månader. Utbildningsnivån skiljer sig också markant mellan inrikes och utrikes födda långtidsarbetslösa.

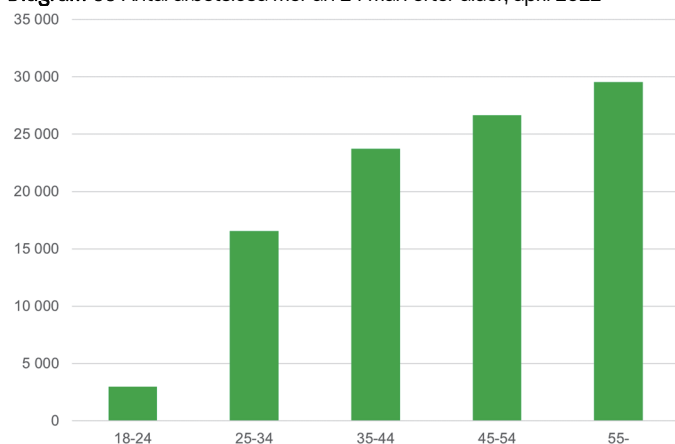
Diagram 32 Antal arbetslösa mer än 24 mån efter utbildningsnivå och födelseland, april 2022

Källa: Arbetsförmedlingen

Gruppen arbetslösa längre än 24 månader har en klart äldre åldersprofil än arbetsmarknaden i stort. Cirka 30 procent är äldre än 55 år. Av den ökning som skett under pandemin har ungefär hälften skett bland personer som är 55 år eller äldre.

Diagram 33 Antal arbetslösa mer än 24 mån efter ålder, april 2022

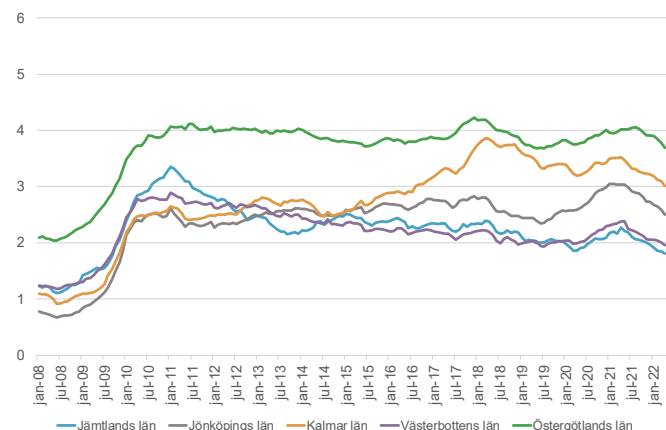

Källa: Macrobond och Arbetsförmedlingen

Långtidsarbetslösheten på förpandeminivåer i nästan hälften av länen

I alla Sveriges 21 län ökade antalet personer som varit arbetslösa längre än tolv månader under pandemin. Storleken på ökningen har dock varierat mycket mellan länen och det gäller även takten i vilken minskningen sedan har skett. I tio av länen var antalet långtidsarbetslösa i april 2022 på en lägre nivå än i februari 2020. Det är noterbart att detta inte främst handlar om storstadslänen, utan om andra delar av landet.

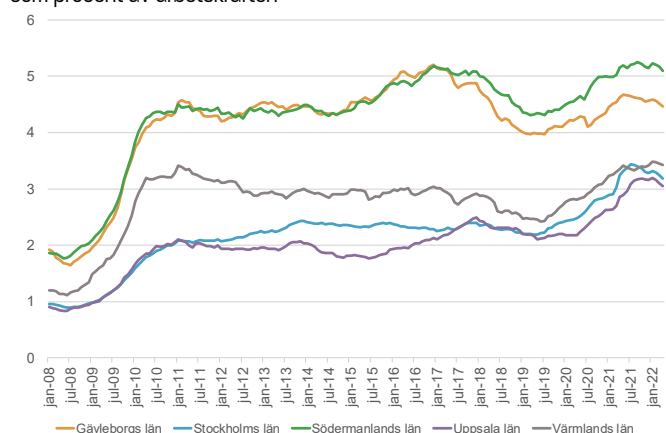
Diagram 34 Exempel på län där långtidsarbetslösheten har minskat och nu är lägre än innan pandemin, arbetslösa längre än 12 månader som procent av arbetskraften

Källa: Arbetsförmedlingen

I övriga län är det en bit kvar till nivåerna innan pandemin, och i flera län har det inte skett någon nämnvärd minskning från toppnivån i sviterna av pandemins utbrott. Det gäller till exempel i Stockholm och Uppsala, som i procentenheter räknat har högst ökning i förhållande till nivån innan pandemin. Det gäller även i Södermanland och Gävleborg, som i mars dessutom hade de högsta långtidsarbetslöshetstalen av alla län uttryckt i procent av arbetskraften.

Diagram 35 Exempel på län där långtidsarbetslösheten inte har minskat tydligt efter uppgången under pandemin, arbetslösa längre än 12 månader som procent av arbetskraften

Källa: Arbetsförmedlingen

I personer räknat har merparten av ökningen mellan februari 2020 och april 2022 skett i storstadslänen. Särskilt hög har ökningen varit i Stockholm med drygt 9 000 personer, följt av Västra Götaland (2 700) och Uppsala (1 700).

Högtrycket på arbetsmarknaden består

Den markanta förbättring som skett på svensk arbetsmarknad efter raset under pandemins första månader pågår fortfarande, och vi bedömer att den utvecklingen kommer att fortsätta ytterligare, med sjunkande arbetslöshet och ökad sysselsättning. Kriget har än så länge inte medfört några märkbara negativa konsekvenser på svensk arbetsmarknad. Det verkar heller inte nämnvärt ha ändrat företagets bedömning av behov av arbetskraft framöver. I Branschbarometern uppger färre än 1 procent av klubbarna att företaget varslat egna anställda om uppsäg-

ning med anledning av kriget, och endast 5 procent att de vidtagit andra åtgärder såsom att avsluta inhyrning av bemaningsanställda eller konsulter eller att skjuta upp tidigare planerade anställningar.

Det är tvärtom istället fortfarande svårigheten att hitta personal att anställa som utgör ett problem. Arbetskraftsbristen är stor och antalet lediga jobb är många. Samtidigt är det många nyanställningar som lyckas, vilket för med sig att antalet anställda ökar och arbetslösheten sjunker.

En stor del av ökningen av långtidsarbetslösa har kommit i storstads länen, inte minst i Stockholm. När de sista restriktionerna kopplade till pandemin nu sedan ett par månader tillbaka är släppta, finns goda förutsättningar för att jobbtillväxten kan ta fart i de tjänstetunga storstadsområdena, vilket även skulle öka möjligheterna för dem med längre arbetslöshetstider att få jobb. Därför bedömer vi att långtidsarbetslösheten kommer fortsätta falla. I gruppen med arbetslöshetstider på 1-2 år finns sannolikt ytterligare potential för nedgång framåt, mot de nivåer som rådde under förra konjunkturtoppen. Sysselsättningsgraden är så pass hög och arbetskraftsreserven blir allt mer begränsad bland arbetslösa med kortare arbetslöshetstider.

För inrikes födda kommer sannolikt även antalet personer som varit utan arbete i mer än två år att börja minska. Samtidigt talar kombinationen av hög ålder, låg utbildningsnivå och hög andel utrikes födda att gruppen med arbetslöshetstider på över två år är särskilt svår att få i arbete. En vändning kan komma att ske, men det behövs sannolikt nya politiska insatser för att arbetslöshetsnivåerna för gruppen ska kunna sjunka på något mer påtagligt sätt. Här skulle reformen med etableringsjobb kunna spela en viktig roll.

När konjunkturläget mattas av mot slutet av 2022 och in i 2023 kommer sannolikt även kurvorna över utvecklingen på arbetsmarknaden att plana ut. Men även om efterfrågan på arbetskraft därmed minskar ser vi inte framför oss någon ökning av arbetslösheten under prognosperioden. Totalt sett kommer sannolikt bristtalen och anställningsplanerna dämpas, för att under nästa år vara lägre än de mycket höga nivåerna de är på nu. För eftertraktade yrkesgrupper kommer dock efterfrågan fortsatt att vara högre än utbudet, även vid en avmattning av konjunkturen.

Vi bedömer att arbetslösheten enligt Arbetsförmedlingens mått under året sjunker ner mot 6,5 procent och därmed blir den lägsta på nästan 15 år. Sysselsättningstillväxten förblir god under stora delar av 2022 men mattas av under 2023.

Tabell 4 Unionens prognos över sysselsättning och arbetslöshet, procent

	2021	2022	2023
Sysselsättningstillväxt, AKU	1,1	2,3	0,8
Arbetslöshet, AKU	8,8	7,4	6,9
Arbetslöshet, Arbetsförmedlingen	7,9	6,8	6,4

Källa: SCB, Arbetsförmedlingen och egna bedömningar

Prognossammanställning

Föregående rapport inom parentes

	2021		2022		2023
Försörjningsbalans					
Hushållens konsumtion	5,8	(5,0)	3,0	(4,0)	1,5
Offentlig konsumtion	2,8	(2,5)	2,0	(2,0)	1,6
Fasta bruttoinvesteringar	6,1	(5,0)	4,0	(4,2)	2,2
Lagerinvesteringar	0,4	(0,3)	0,1	(0,0)	0,0
Export	7,5	(6,5)	5,0	(6,0)	3,5
Import	9,4	(7,0)	5,0	(5,8)	2,9
BNP	4,8	(4,5)	3,2	(3,8)	2,1
BNP, kalenderkorrigerad	4,7	(4,4)	3,3	(3,8)	2,3
Prisutveckling					
KPI, årsgenomsnitt	2,2	(2,1)	6,2	(1,9)	3,2
KPIF, årsgenomsnitt	2,4	(2,3)	5,8	(2,0)	2,7
Reporänta, vid årets slut	0,00	(0,00)	1,00	(0,00)	1,00
Produktion					
Produktion, näringslivet	5,5	(5,0)	4,0	(4,3)	2,5
Arbetsmarknad					
Sysselsättningstillväxt, AKU	1,1	(1,3)	2,3	(2,2)	0,8
Arbetslöshet, AKU	8,8	(8,9)	7,4	(7,9)	6,9
Arbetslöshet, Arbetsförmedlingen	7,9	(7,9)	6,8	(6,8)	6,4

Världsekonomin har utsatts för flera stora prövningar de senaste åren. Först pandemin med stora nedstängningar och restriktioner som följde. Sedan flaskhalsar i form av komponentbrist och störningar i de globala fraktsystemen. Inflationen har stigit och får extra fart av Rysslands invasion av Ukraina. Centralbanker runt om i världen börjar nu som svar höja räntorna, vilket förändrar förutsättningarna för den ekonomiska utvecklingen framöver.

Trots dessa påfrestningar har ekonomin visat en imponerande motståndskraft. Det gäller i världen i stort men framförallt i Sverige, som haft en mer gynnsam utveckling än många konkurrentländer både innan och under pandemin. När världskonjunkturen nu mattas av bedömer vi att det finns goda förutsättningar för att Sverige ska komma väl ut jämfört med andra länder även denna gång. Sammantaget bedömer vi att BNP växer med 3,0 procent under 2022 och med 1,5 procent under 2023.

Gällande denna relativa optimism tar vi inte minst fasta på svaren i Unionens klubbenkät Branschbarometern, i vilken klubbarnas förväntningar om den relativa utvecklingen det kommande halvåret är rekordstarka. Jämfört med i höstas ses ett skifte i att förväntningarna nu är starkare i tjänstesektorn än i industrin, den senare tyngs av ett rejält nedjusterat stämningsläge i fordonsindustrin. Några större negativa effekter av kriget och sanktionerna i form av minskad efterfrågan eller minskad sysselsättning ser dock inte klubbarna, vare sig nu eller under det kommande halvåret.

Situationen på svensk arbetsmarknad har förbättrats snabbt efter den dramatiska utvecklingen i pandemins inledning, då antalet arbetslösa ökade med cirka 100 000 personer och antalet sysselsatta minskade i motsvarande grad. Arbetslösheten är i dagsläget lägre än innan pandemin och kommer inom kort även vara lägre än de lägsta nivåer som nåddes under förra konjunkturtoppen. Den positiva utvecklingen gäller även delvis långtidsarbetslösheten, mer än hälften av den ökning av långtidsarbetslösa som skedde under pandemin har nu återhämtats.

Unionen

SVERIGES STÖRSTA FACKFÖRBUND

Hos oss är alla tjänstemän i det privata arbetslivet välkomna, oavsett utbildning och befattning.

Bland våra medlemmar hittar du många chefer och dessutom både egenföretagare och studenter.

Vår vision är att tillsammans skapa framgång, trygghet och glädje i arbetslivet.